

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Decima sexta causa. In sexta decima præbent monachi sacramenta.
Septem quæstiones decimæ sextæ causæ. Et in ea quinta quæstio
tertium locum occupat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

ministrando se tantummodo laudant: & cerea i fax accensa sibi quidem detrimentum praestat, aliis vero lumen tendens administrat: & unde alius commodum exhibet, inde sibi dispendium praebet. Sumite ergo intrepidam ab omni sacerdote Christi mystica: quia b omnia fide e Christi purgantur. Fides d est enim, quæ hunc mundum vincit: & quia non dantis e, sed accipientis sit, dicens f beato Hieronymo: 2: [Ad credendum in anima omni baptizatus est perfectus: & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum.] ¶ Qui rufus sacra scriptura concordans ait: [Præquam audias, ne judicaveris quemquam: atque ante probationem accusationis illatae neminem a tua communione suspendas: quia non statim, qui accusatur, reus est, sed qui convincitur, criminolus.]

1 ¶ Et cerea i Ante legetur, &c. Restitutum est ex originali, ex quo alia sunt emendata & addita.

2 ¶ Hieronymo ¶ Est in epistola de septem gradibus, quem emendat & quod sequitur, præquam audias, &c. est ibidem superius.

C.A.V.S.A. XVI.

Vidam Abbas habebat parochiales ecclesiam: in futurum ibi monachum, ut officium celebraret populo: possedit eam per quadraginta annos sine aliqua interruptione: tandem querela adversus Abbatem movetur a clerico baptizato in ecclesia, in visus diocesis parochialis ecclesiam constituitur.

1. Hic primus queritur, utrum monachus liceat populo officia celebrare, penitentiam dare & baptizare.
2. Secundo, si contigerit eos capellam habere Episcopi beneficiis, an ab eis sint instituta, an ab episcopis.
3. Tertio, an iura ecclesiarum præscriptione tolluntur.
4. Quarto, si ecclesia adversus ecclesiam præferat, an etiam monasterium adversus ecclesiam præferere possit.
5. Quinto, si capellam in suo territorio edificatam pure territorii, si vindicare videtur.
6. Sexto, si Archiepiscopus vel Episcopus sua auctoritate, non iudiciali sententia capellam illam irrepserit, an cadat a causa: ut ecclesia, cui præfuit, non ultra habeat ius reponendi, quod suus pastor illicitè usurpavit.
7. Septimo queritur, si laici capellam teneant (ut quibusdam moris est) & in manibus Abbatis eam restituerint, & mandandam tradiderint, an consensu Episcopi & clericorum Abbatis possit eam tenere.

Q.V.A.E.S.T.I.O. I.

Quid monachi officia populo celebrare non possint, multis auctoritatibus probatur: quarum prima est illa sanctæ Nicænæ synodi, qua dicitur.

¶ Caput hoc neg, in prima Nicænâ synodo, neg, in secunda hodie habetur.

C. I. ¶ Monachorum conversatio ab omnibus debet esse discreta.

Placuit t̄ omnibus residentibus in sancta Nicænâ synodo, ut monachorum conversatio & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet. Monachus enim græcè, latine singularis dicitur. Unde monachum per omnia singulariter agere oportet. Quamobrem firmiter & insolubiliter omnibus præcipimus, ut aliquis monachus penitentiam nemini tribuat, nisi sibi invicem, nisi iustum est: mortuum non sepeliat, nisi monachum, in monasterio secum morantem: vel si fortuito quemquam advenientium fratrum ibi mori contigerit.

C. II. ¶ Monasterii distributionem, & ecclesiasticum ministerium quilibet simul tenere non potest.

a al. ministeria. b Al. 15. c al. in fide. d 1. Ioan. 3. c al. deo merentem. f In epistola de septem gradibus, tom. 4. g Ecd. h Anf. l. 1. c. 60. & 6. 214. Poly. l. 4. tit. 38.

Item Gregorius Joanni Ravennati Episcopo, lib. 4. epist. 1.

Nemo a potest & ecclesiasticis obsequiis b deservire, & in monachica regula ordinatè persistere: ut ipsè monasterii distributionem teneat, qui quotidie in monasterio c ecclesiastico cogitur permanere.

C. III. ¶ Monachi, qui ad clericatum promoventur, a priori proposito discedere non debent.

Item Innocentius ad Viterbianos, epist. 2. c. 10.

De d monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordinem pervenerint, statim non debere eos a priorè proposito discedere e.

Si ergo (sicut Innocentius definit) a suo proposito eu discedere non licet, & sicut Gregorius testatur, in monastica regula devotè persistere, & ecclesiasticis obsequiis simul deservire non possunt; patet, quod parochialis ecclesiam monachi præfici non possunt.

C. IV. ¶ Monachus non habet officium docentis, sed plangentis.

Item Hieronymus ad Eparium Presbyterum, adversus Vigilantium.

Monachus f non docentis g, sed plangentis habet officium: qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum.

C. V. ¶ In populari frequentia monachi esse non debent.

Idem ad Paulinum, de institutione monachi, epist. 13.

Si b cupis esse, quod dicitis, monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum? & infra. ¶ Habeto simplicitatem columbe, ne cuiquam machineris dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplereris insidiis. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi. Christianum i, quem senseris tibi aut semper, aut crebro de nummis loquentem (excepta elemosyna, quæ indifferenter omnibus patet) institorem potius habero, quam monachum. Præter victum & vestitum, & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas: ne filiorum panem canes comedant.

C. VI. ¶ Monachus pascitur, clericis pascunt.

Idem ad Heliodorum de laude vitæ solitarie, epist. 1.

Alia h causa est monachorum, alia clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor: illi de altario vivunt, mihi quasi infructuose arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non deferro. & infra. ¶ Mihi ante Presbyterum federe non licet. Illi, si peccavero, licet me tradere i fatanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Iesu.

C. VII. ¶ Non licet aliquid monachu agere sine Presbyterorum consilio.

Idem m ad Rusticum.

Ecclēsia n̄ habet senatum cœtum Presbyterorum, si ne quorum consilio nihil monachis agere licet. Robam o filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire Presbyteros suos. Senatam quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant: & nos habemus senatum nostrum cœtum Presbyterorum.

¶ Apud B. Hieronymum in commentariis ad c. 3. Esaiæ, vnde hoc caput videri acceptum, hæc leguntur. Robam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire Pres-

a Ivo p. 3. c. 18. b al. officii. c al. obsequio. d Poly. ibid. Anf. l. 1. c. 67. e al. deviare. f Poly. ibid. Anf. l. 7. c. 128. Ivo p. 7. c. 128. g al. doli. Pam. l. 3. c. 176. h Ivo p. 7. ca. 2. Pam. l. 3. c. 175. i al. decipi Christianum. Quæm. Joriz. k Poly. ibid. Anf. l. 7. c. 22. l 1. Cor. 12. m Habetur in commo. ad c. 3. Esaiæ. n Dausiedit p. 5. o 3. Reg. 14.

byteros. & paulo inferius. Senatus quoque consulta dicuntur, & Principes quondam Romani consules appellati sunt, vel à consulendo civibus, vel ab agendo cuncta consilio. Et non habemus in ecclesia senatum nostrum, cœtum Presbyterorum.

C. VIII. ¶ Secundam etymologiam neminis solitariam vitam ducat monachus. Item Eugenius Papa.

II. P lacuit a communi nostro concilio, ut nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat, neque poenitentiam dare, neque filium de baptismo accipere, neque baptizare, neque infirmum visitare, neque mortuum sepelire, neque ad ecclesiam secularem transire, neque aliis quilibet negotiis sese implicare: sit claustrum suo contentus; quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus. Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem vivit. b. ¶ Agnoscat nomen suum: Monos enim græcè, latinè est unus: achos græcè, latinè tristis sonat. Inde dicitur, id est, unus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio vacet.

¶ Anselmus etiam citat ex decretis Eugenii, & ex eodem habetur in vetusta Decretorum libro.

C. IX. ¶ Absq[ue] Episcoporum consensu episcopalia jura monachi non usurpent.

Item Paschalis II. Victori Bononiensi Episcopo.

Pervenit e ad nos (unde valde miramur) quòd quidam Monachi & Abbates in parochia vestra contra sanctorum Patrum decreta episcopalia jura & officia sibi arroganter vindicant: videlicet poenitentiam, remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & ecclesias: cum absque proprii Episcopi licentia, vel Apostolica sedis auctoritate hoc nullatenus præsumere debeant: sicut in Chalcedonensi concilio de hujusmodi à sanctis patribus cautum est, & sub anathematis vinculo monachis omnibus prohibuit. Mandamus d itaque dilectioni tue, ut eos convenias, & ne talia deinceps præsumant, omninò prohibeas.

C. X. ¶ De eodem.

Item Calixtus Papa II.

I nterdicimus etiam Abbatibus & Monachis publicas poenitentias dare, infirmos visitare, & unctiones facere, & Missas publicas cantare. Chrisma & oleum, consecrationes altarium, ordinationes & clericorum ab Episcopis accipiant, in quorum parochiis manent.

C. XI. ¶ Monachi intra claustra morantes clericorum officia exterius non ministrent.

Item Alexander II.

I ntra Chalcedonensis tenorem optimi concilii monachis quamvis religiosis, ad normam sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, civitates peragrarè prohibemus, & à populorum prædicatione omninò cessare censuimus: nisi forte quis de sua animæ salute sollicitus, ut eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere voluerit.

C. XII. ¶ Monachi qui sunt in civitatibus, Episcopo debent esse subiecti.

Item ex Concilio Chalcedonensi, c. 4.

Q uis verè pureque solitariam eligunt vitam, digni sunt convenienti honore. & infra. ¶ Eos verò, qui per civitates singulas, seu possessiones in monasteriis sunt, placet nobis Episcopo esse subiectos, & quieti operam dare, atque observare jejunia & orationes, in locis, in quibus semel se Deo devoverunt, permanentes, & neque a communicare ecclesiasticas h,

a Anst. l. 1. c. 75. & l. 6. c. 213. b vovit. c Anst. l. 5. c. ult. d Infra ead. qui veri. e al. ordines. f Ivo par. 7. cap. 151. g Concor. Ca. l. 5. c. 25. Poly. l. 3. tit. 1. & l. 4. tit. 34. Anst. l. 5. cap. 54. h ab ecclesiasticis. Ivo p. 7. c. 4. & 407. l. 4. c. 77.

neque seculares aliquas atrectare actiones, relinquenda propria monasteria: nisi forte jubentur propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis Episcopo. Et neminem fervorem suscipi in monasterio, ut sit cum eis motus, nisi cum domini proprii licentia a. Prætereuntem verò hæc, decrevimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur. ¶ Convenit veto civitati Episcopo curam, sollicitudinemque necessariam monasteriis exhibere.

1 ¶ Honore] Sequitur continenter c. Quidam monachorum infra, l. 9. 2. quod est ex eadem præfata versione, atq[ue] caput hinc.

2 ¶ Et neque communicare] Græcè est, ἄλληλως ἐκκλησιαστικῶν, ἢ ἐκκλησιαστικῶν ἀλλήλων, id est, neque ecclesiastica, neque seculares negotia turbare, vel iis se immiscere.

¶ His ita respondetur. Auctoritas illa Nicæna synodi prohibet monachos de monasteriis exire, & per capellas mortuorum sepultura celebrare, consuevit videlicet more clericorum ad cuiuslibet exequia celebrandas. Ceterum si apud monasterium aliquis sepelitur tumulari voluerit, non est prohibendus.

C. XIII. ¶ Missæ celebrari, & mortui sepeliri in monasterio non prohibentur.

Unde Gregorius scribit Iovini Episcopo de urbe veteri, lib. 1. epist. 12.

A gapitus Abbas monasterii sancti Gregorii b infirmis vit nobis plurima se à vestra sanctitate gravissimè distinere: quòd in eodem monasterio Missas prohibere celebrari: mortuos etiam ibidem interdicas sepeliri. A qua inhumanitate vos hortamur suspendi, & sepeliri ibidem mortuos, Missas celebrari, nulla ulterius habita contradictione, permittas.

C. XIV. ¶ Non sunt castanda pia voluntates defunctorum.

Item Ianuario Caralitano Episcopo, lib. 3. epist. 9.

A dmonete te volumus, ne pia vivorum aut defunctorum voluntates tua (quod absit) remissione castandas.

C. XV. ¶ Testatoris arbitrium servari oportet.

Item Gelasius Papa.

C onsideratio e ecclesiasticæ utilitatis hoc postulat, et ista dispositione 1 testatoris servandum arbitrium. 2 ¶ Dispositione] In vetustis exemplaribus legitur, dispositione.

C. XVI. ¶ De eodem.

Item ex concilio Triburienfi, c. 11.

V bicunque d facultas rerum, & oportunitas temporum suppetit, &c. [sicut in eodem capite supra legitur in causa eorum, qui de diocesi ad diocesim transierunt.]

¶ In aliquot vetustis codicibus caput hoc conjunctum est superiori. Ecce his auctoritatibus patet, quòd si quis apud monasterium sepulturam sibi eligere voluerit, libere à monachis potest sepeliri. Vnde de liquidò colligitur prohibitionem illam Nicæna synodi propter improbitatem circumvagantium esse factam.

C. XVII. ¶ Monachi qui sine licentia Episcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur.

Unde in Chalcedonensi concilio c. 23 legitur.

Q uidam monachi nihil habentes sibi injunctum à proprio Episcopo, interdum verò etiam illi, qui ab eo fuerant excommunicati, veniunt ad regiam civitatem Constantinopolitanam, & in ea perturbationis tranquillitati ecclesiasticæ inferunt, & diversorum domos corumpunt. Statuit igitur sancta synodus, hinc primùm commoneat, ut exeat à regia civitate: de-

a al. conscientia] non est 2. 1. 1. b al. Gregorius Poly. ibid. Anst. l. 5. c. 66. Hinc aliquot epistola verbis mutantur. c 11. 2. minima. d 13. 2. 1. ubi inq[ui]t.

Sunt a nonnulli nullo dogmate falsi, auidacissime quidem, zelo magis amaritudinis, quam dilectionis inflammari, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotalis officii potentia indignos: neque poenitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotalis officii divinitus sibi inunctam potestatem: sed omnino labuntur. & infra. ¶ Neque enim beatus Benedictus, monachorum preceptor alimicus, hujus rei aliquo modo fuit interdictor: sed eos secularium negotiorum edixit expectes fore tantummodo. Quod quidem Apostolicis documentis, & omnium sanctorum Patrum institutis non solum monachis, sed etiam canonicis maxime imperatur. b [Nemo enim militans Deo implicat se negotiis secularibus.] Nos vero tantorum Patrum instituti exemplis (quibus periculosissimum est refragari) credimus a sacerdotibus monachis ligandi solvendi que officium Deo operante dignè administrari, si eos dignè contigerit hoc ministerio sublimari. & infra. ¶ Decertantes igitur monastica possessionis Presbyteros sacerdotalis poenitentia arcere officio, omni modo precipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum; quia quanto quisque est celsior, tanto est & in his potentior.

¶ Caput hoc cum nonnullis aliis missum est ex Hispania, descriptum ex vetusto codice Monasterii Populeti: cuius hic est titulus, Ex concilio Bonifacii Papæ, qui quartus à beato Gregorio: quomodo Monachus liceat cum sacerdotali officio ubi & ubi ministrare.

¶ Nemo enim] Hæc scriptura sententia abest à codice Populeti, & Polycarpo, & Ivone.

Hinc omnibus auctoritatibus perspicue monstratur, monachos posse poenitentiam dare, baptizare, & cetera sacerdotalia officia licite administrare. Quod vero populi electione, Episcoporum institutione, & Abbatu consensu potestatem suam exequi valeant, Hieronymi & Gregorii auctoritate probatur.

C. XXVI. ¶ Dignè in monasterio vi veni, per populi electionem ad clericatum poteris promoveri.

Aut enim Hieronymus ad Rusticum monachum, epist. 4.

Sic vive in monasterio, ut clericus esse merearis. & infra. ¶ Multo tempore discere, quæ postmodum doceas: inter bonos semper sectare meliores. Quod si populus vel Episcopus te in clericum elegerit, age ea quæ clerici sunt.

¶ Multo tempore] Alia est verborum series, & clarior apud B. Hieronymum. Cum ad perfectam, inquit, ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in clericum elegerit, agito quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: & infra. ¶ Multo tempore discere quod doceas.

C. XXVII. ¶ Ad ordinem clericatus promovendi monachi possunt.

Idem ad eundem eadem epistola superius.

Sic clericatus te irritat desiderium, discas quod possis docere, & rationabilem Christo hostiam offeras: ne miles ante, quam tyro, ne prius magister sis, quam discipulus. ¶ Non est humilitatis mex, neque mensura, judicare de clericis, & de ministris ecclesiarum sinistrum quidpiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum suum: quem si tenueris, quomodo tibi in eo vivendum sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. ¶ Nunc monachi in cunabulo, moresq; discutimus, & ejus monachi, qui liberalibus studiis eruditus, in adolescentia jugum Christi collo suo imposuit.

a Ansel. libid. Polyc. l. 4. tit. 34. Ivon. p. 7. c. 22. b 1. Timoth. 2. c. Ivon. p. 7. c. 4.

Primumque tractandum est, utrum solus, an cum aliis in monasterio vivere debeas. Mihi quidem placet ut abbas sanctorum contubernium, ne ipse te docet, sed abique doctore ingrediaris viam, quam nunquam recessurus es.

C. XXVIII. ¶ In loco, quo Abbas judicaverit, monachus eligatur, & ab Episcopo sacerdos ordinetur.

Item Gelasius Papa.

Si quis monachus fuerit, qui venerabilis viri merito sacerdotio dignus videatur, & Abbas, sub cuius imperio Regi Christo militat, illum fieri Presbyterum petierit, ab Episcopo debet eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari: omnia quæ ad sacerdotis officium pertinent, vel populi, vel Episcopi electione provideantur.

¶ Episcopo] In duobus versibus codicibus legitur, ipsi.

C. XXIX. ¶ Tempore maturitate ecclesiasticam monachi promovantur ordinibus.

Item Syricius Papa ad Himerium, epist. cap. 13.

Monachos quoque, quos tamen morum gravitas & vita ac fidei instructio sancta commendat, clericorum officii aggregari & optamus & volumus: ut qui intra tricimum ætatis annum sum dignitate honoribus, per gradus singulos crescente tempore perveniant ordinibus, & sic ad diaconatus vel Presbyteratus insignia maturæ ætatis consecratione perveniant: nisi statim saluti ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in eadem, quæ singulis dignitatibus superius præfiximus, tempora fuerint custodita.

C. XXX. ¶ Ecclesiastica officia nec avaritia laicorum monachi suscipiant, nec blandiente dispensentur.

Item Augustinus ad Endoxium, epist. 81.

Vos autem fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiat, & usque ad finem perseveretis: ac si quam operam vestram mater ecclesia desideraverit, nec elatione avida suscipiat nec blanditiis desidia respiciat: sed miti corde obtemperetis. Deum cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, dirigat mites in iudicio, qui docet mansuetos viam suam: nec vestrum otium necessitatibus ecclesie præcipiamus, qui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nascerentur, non invenirentis.

C. XXXI. ¶ Gelasius d. querendam Rusticum monachum jubet sacerdotem fieri, & in quadam basilica ordinari.

Item Pelagius Papa bono Episcopo Savinatu.

In e parochia tua, basilica S. Laurentii, quæ in possessione filii & consularii nostri, viri magnifici Theodori fundata est, officium Presbyterii doctè cogitamus. Et quia præfatus filius noster nobis retulit, se invenisse Rusticum quendam monachum, olim filium tuum, religione, & moribus comprobatum, & hunc postulat tibi Presbyterum consecrari (quod subito fieri non prorogata observantia nec acquiescimus): ideo dilectio tua his literis acceptis, sabbatho veniente fac eum Diaconum: & si Deus voluerit, & vixerimus, in eadem hebdomada Presbyterum faciemus, quatenus superveniente Paschali festivitate, ipsa ministeria memorata basilica à persona competenti valeant administrari.

a Polyc. l. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. c. 201. Ivon. p. 6. c. 13. b Petrus c. 179. c. Psal. 24. d. Pelagius. e. Polyc. l. 1. tit. 32. Ansel. l. 2. c. 96. ex Gelasio. f. al. prorogata.

C. XXXII. ¶ Qui de clericis monachus efficitur, proprio Episcopo ordinante potest eligi & consecrari.

Item Gregorius lib. 7. regest. epist. 40.

Si quem a clericatu in monasticam contigerit venire conversationem, si talis vita monachus fuerit, ut Episcopus, cui antea militaverat, eum dignum sacerdotio providet, in loco, quo judicaverit, eligi poterit, & ordinari.

¶ Verba ipsa S. Gregorii hæc sunt. Si quos autem a clericatu in monasticam conversationem venire contigerit, non liceat eis ad eandem, vel aliam ecclesiam, quarum pridem milites fuerant, sua voluntate, denudò remeare: nisi talis vita monachus fuerit, ut Episcopus, cui antea militaverat, sacerdotio dignum praverit, ut ab eo debeat eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari.

C. XXXIII. ¶ Sine testimonio Abbatis ad clericum officium monachi non eligantur.

Item ex concilio Agathensi, c. 27.

Monachi & vagantes ad officium clericatus (nisi eis testimonium Abbas suus dederit) nec in civitatibus nec in parochiis ordinentur. ¶ Si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari, cum consensu & voluntate Abbatis præsumat Episcopus.

¶ Ordinantur in concilio ipso sequitur c. fin. infr. 20. q. 4.

C. XXXIV. ¶ Cum Abbatis voluntate monachi ordinantur, quos pro utilitate ecclesie Episcopus ordinare voluerit.

Item ex concilio Herdensi, c. 3.

¶ Cum pro utilitate ecclesie aliquos monachorum Episcopus probaverit in clericatus officio promovendos, cum Abbatis voluntate debent ordinari. Ea verò, que in iure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo hæccliana lege ab Episcopis contingantur.

C. XXXV. ¶ Sine Abbatis Imperio ecclesiastica ministeria monachi celebrare non præsumant.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 11.

Monachia monasteria foras egredientes, ne aliquod ministerium ecclesiasticum præsumant agere, prohibemus: nisi forte cum Abbatis Imperio. Similiter ut nullus eorum, id est, monachorum, forensis negotii susceptor vel executor existat, nisi quod monasterii expofcit utilitas, Abbate sibi nihilominus imperante.

Tale est rubrica in plerisque vetustis. Nam in vulgatis erat, Sine Abbatis Imperio ad clericatus officium monachi non eligantur.

C. XXXVI. ¶ Ad clericatus militiam non eligantur desertores monasteriorum.

Item Augustinus ad Aurelium, epist. 76.

¶ Egi tibi epistolam benignitatis tuæ de Donato & fratre eius, & quid responderem diu fluctuavi. Sed tamen etiam atque etiam cogitanti, quid sit utile saluti eorum, quibus in Christo nutriendis servimus, nihil mihi aliud occurrere potuit, nisi non esse istam viam dandam servis Dei: ut se facilius parent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores. Et ipsis enim facilis est lapsus, & ordini clericorum sit indignissima injuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericatus eligantur: cum ex eis, qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatores, atque meliores in clerum assumere soleamus: nisi forte (sicut vulgares dicunt) malus choraula, bonus symphonicus est, ita iidem ipsi vulgares de nobis jocabantur, dicentes, malus monachus bonus clericus est. Nimis dolendum, si ad tam ruinosa

a Ico part. 2. cap. 17. b Ivo p. 7. cap. 7. c alit. facitior. Pann. lib. 3. c. 11.

tam superbia monachos iurragamus, & tam gravi contumelia clericos dignos putemus, in quorum numero sumus: cum aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat, si adit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas. Sed de istis credo arbitrata sit beatitudo tua, nostra voluntate (ut suis potius cor regionalibus utiles essent) de monasterio recessisse: sed falsum est: sponte abierunt, sponte deseruerunt, nobis, quantum potuimus, pro eorum salute renitentibus.

3 pars. Hic omnia auctoritatibus monstratur, quod monachi qui sunt a populo electi, & ab Episcopo cum consensu sui Abbatis sunt ordinati, legitime potestatem suam exequi valent. Illud verò Gregorii: [Nemo a potest obsequium ecclesiasticum deserere, &c.] de illis intelligendum est, qui in numero Cardinalium vel Episcoporum ordinati, monasterii sui dispensatione sibi reservare contendunt.

C. XXXVII. ¶ Pro Abbate vel monachi promotione nullo modo graventur monasteria.

¶ Unde idem Gregorius scribit Maximiano Episcopo Ravennati, lib. 6. epist. 40. seu c. 24.

¶ Ne pro tuijlibet monachi aut Abbatis promotione onus fortasse aliquod monasteria sublineant, studendum vobis est, ut si quispiam Abbatum aut monachorum ex quocunque monasterio ad clericatus officium, vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat ulterius, ut diximus, potestatem.

C. XXXVIII. ¶ Qui ecclesie quoquomodo militans, Abbatem monasteriorum esse non possunt.

Item Maximo Syracusano Episcopo, lib. 3. epist. 11.

¶ Presbyteros, Diaconos, ceterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui ecclesiis quoquomodo militans, Abbatem per monasteria esse non permittas: sed aut admittas clericatus militia monasticis non provehantur ordinibus, aut si in Abbatis loco permanere decreverint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his præ sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad utrumque judicetur idoneus.

1 ¶ Quoquomodo] Hæc voces absint ab originali impresso & manuscripto.

2 ¶ Admissa] Sic in vetustis quoque codicibus Gratiani, & epistolatum B. Gregorii, & ceteris earundem editionibus præter antiquam Parisiensem, in qua, & apud Anselmum legitur. Aut ommissa clericatus militia, monachis promoveantur ordinibus.

Hæc vel generaliter, vel speciali privilegio dictum potest intelligi: sicut & de quodam monasterio in regestio Gregorii legitur hoc modo.

C. XXXIX. ¶ De quodam Xenodochio, cuius Abbas ad Episcopatum eligi prohibetur.

¶ Hinc est etiam, quod Xenodochium atque monasterium, quod in eodem Francorum regno constitutum est, quia per ambitiones & contentiones quorundam non canonicè tractabatur, à perveritate malorum liberare cupiens præcepit, ut sine regali provisione, & monachorum electione nullus ibi Abbas aliqua unquam subreptione introduceretur. Præcepit etiam, ut eisdem monasterii Abbas nunquam ad Episcopatum eligeretur: ne forte occasione Episcopatus, Abbatia aliquid detrimenti pateretur. Quod privilegium ita est illius ecclesie, ut communem legem Regibus vel Abbatibus omnino dare non possit. Non enim quod uni sigillatim conceditur, statim omnibus convenit.

a Sup. ea. c. nemo. b al. per promotionem. c Anst. l. 7. c. 113. Poly. l. 3. tit. 15. d fieri. orig. e al. sen. f al. providentia.

4. pars. De his vero, qui intra monasteria claustra consistunt, quibus populus ad regendum non committitur, quaritur, utrum dare vel accipere decimas debeant. In quibus hoc discretio seruanda est, ut de agris & vineis, quæ ad proprium stipendium colantur, decimas soluantur. Senim decima a populo filius Levi reddenda pro ministerio, qui Domino deserviebat in tabernaculo, offerenda sacris & hostiis pro populo; patet quod monachi de propriis præditi non magis quam alii sacerdotes decimas solvere coguntur. Sed dicitur, quod prædita monachorum sine pretio sint emptæ, seu pro salute animarum oblata, antequam in ius eorum veniant, hæc prædita ecclesiis, seu quibuslibet aliis primitias & decimas persoluebant: illa autem ecclesia suo iure privari non possunt.

C. XLII. ¶ Qui res suas alicui delegaverit, decimationem proventuum priori ecclesia auferre non poterit. Unde in Moguntineni concilio statutum invenitur.

II. Si quis laicus, vel clericus, vel utriusque sexus persona, proprietatis suæ loca, vel res alicui dare delegaverit, decimationum proventuum priori ecclesie legitime assignatum inde abstrahere nullam habeat potestatem. Quod si facere tentaverit, talis traditio irrita præstetur, & ipse ad emendationem ecclesiastica coercatur censura.

C. XLIII. ¶ Antiquiores ecclesie nec decimas, nec ulla possessione priventur. Item ex concilio Cabilonensi.

¶ Ecclesie antiquiores constituitur, nec decimis, nec ulla possessione priventur, ita ut novis oratoris tribuantur.

C. XLIV. ¶ Antiquiores ecclesie propriis nominibus iustitiam suam non perdat. Item ex concilio Vormaciensi.

¶ Virunque e voluerit in sua proprietate ecclesiam edificare, & consensum, & auctoritatem Episcopi habuerit, in cuius parochia est, licet non sit. Verumamen omnino providendum est Episcopo, ut alie ecclesie antiquiores propter novas suas iustitiant, aut decimam non perdant, sed semper ad antiquiores ecclesias persolvatur.

¶ Burchardus etiam & Ivo citant ex concilio Vormaciensi, c. 6. qui hoc in eo, quod extat, habetur aliquid ad hanc rem faciunt. Decimas autem baptismalibus ecclesiis persolendas, Leo Papa d. IV. affirmat, dicens:

C. XLV. ¶ Baptismalibus ecclesiis decima dari debent.

¶ De decimis iusto ordine non tantum nobis, sed etiam maioribus nostris visum est plebibus tantum, ubi sacrosancta baptismata dantur, debere dari.

¶ Ivo sic eadem citat ex Gelasio: sed Anselmus & Polycarpus et Leo, ut Gratianus.

¶ Sergio: nulli licet decimationum proventum a priori ecclesia, cui assignatus fuerat, abstrahere, si quis autem squoris ecclesia novis tribuendum non est, si decima tantummodo baptismalibus ecclesiis danda sunt, patet, quod monachi ex propriis præditi decimas dare coguntur. Sed & illa auctoritas Moguntinensi concilio de venditore valdonare liquitur, deserviens, quod ille, qui vendit aut donat, non possit proventum decimationum illi ecclesie detrahere, cui prius legatum fuerat assignatus. Monachi autem decimas & primitias non auctoritate vendentis, vel donantis, sed auctoritate eiusdem concilii & Paschalis Papa detinent: a quibus deservitum est, ut monachi de propriis præditi decimas non solvant.

C. XLVI. ¶ Non persolvant de propriis præditi Abbates & Episcopi decimas. Sic enim in Moguntineni a concilio statutum est.

¶ Vestri b sunt præterea quidam fratres, quod essent aliqui Episcopi & Abbates, qui decimas non sine rent dari ad ecclesiam, ubi illorum coloni Missas audiunt. Proinde decrevit facer iste conventus, ut Episcopi & Abbates de agris & vineis, quæ ad suum, vel fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias suas deferri faciant: familia d vero eorum ibi dent decimas suas; ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Missas audiunt.

¶ Caput hoc in nullo concilio Moguntino, quod extet, habetur, sed in Cabilonensi, unde citant Burchardus & Ivo. In libro Vaticane bibliotheca, in quo sunt duo concilia Urbani secundi, Placentinum & Melphiosense: hæc etiam leguntur. Perlatum est ad sanctam synodum, quod sint quidam Episcopi & Abbates, qui colonos ad se pertinentes non sinant decimas dare ad ecclesias, ubi Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur. Proinde decrevit facer iste conventus, ut Episcopi & Abbates de vineis, vel agris, ac frugibus, quæ ad suum, vel fratrum usum laborant, decimas sibi pro benedictione, vel hospitum susceptione habeant: familia vero ibi dent decimas suas, ubi per totum anni circulum Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur.

¶ Suas] Vox ista abiit ab ipso concilio, & ceteris collectoribus: sunt etiam nonnullæ aliæ varietates, quæ indicatæ sunt in margine.

C. XLVII. ¶ De propriis laboribus monachi & canonici decimas minime solvere coguntur. Item Paschalis II.

¶ Decimas e a populo sacerdotibus ac Levitis esse reddendas divinæ legis sanxit auctoritas. Ceterum a monachis, sive clericis communiter viventibus nulla ratio sinit, ut milites, aut Episcopi, aut personæ qualibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant. Unde B. Gregorius sic ait [Communis & vita viventibus jam de faciendis portionibus vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum?] cum omne quod superest, in causis piis, ac religiosis erogandum sit, dicente b Domino [quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.]

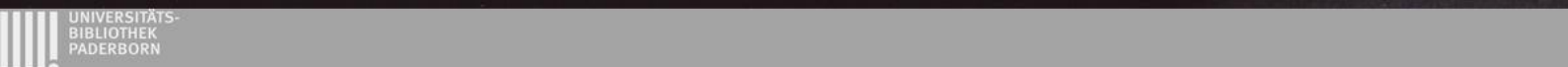
6. pars. Quod autem dicitur, quod antiquiores ecclesia propter novas, nec decimas, nec ulla possessione priventur, non ita intelligendum est, ut nullo modo credatur licere Episcopo aliquam partem possessionum, vel decimationum unius ecclesie alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duo Episcopatus in unum potest redigere, ita & unius proprio consentiente Episcopo in duos potest dividere, vel etiam metropolitana in vno qualibet ecclesia ab eius jurisdictione Apostolica eximi auctoritate.

C. XLVIII. ¶ Duos Episcopatus in unum redigere Apostolica potest auctoritas.

¶ Unde Gregorius Papa scribit Eugenato Episcopo lib. 2. epist. 31.

¶ ET a temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invidiat, ut Cumanam, atque Misenam in unum debeat ecclesias, quoniam nec longo itineris spatio a se se junctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populii

a. In Cabilonensi sub Carolo Magno, c. 19. b. Ansel. lib. 5. c. 57. Burch. l. 3. cap. 132. Ivo p. 3. c. 198. Pann. lib. 2. c. 39. c. al. ecclesia ubi illi coloni. d. al. familia det. e. Deuid. p. 3. f. Num. 11. g. communiter autem viventibus. In orig. Gregori cum alii etiam verborum varietatibus. h. Luc. 11. i. Ansel. l. 6. c. 108. Polyc. lib. 3. tit. 39.

multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cuman castri sacerdos cursum vite hujus explevit, utraque nos ecclesias presentis auctoritatis pagina unisse, ubique commississe cognosce, propriamque utrarumque ecclesiarum scito te esse Pontificem. Et ideo te, quacunq; tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione, sive promotione, iuxta canonum statuta visa fuerint ordinare atque disponere, habebis ut proprius revera sacerdos liberam ex nostre auctoritatis consensu atque permissione licentiam. Vbi veto commodius atque utilius esse perspexeris, ibi habitato: ita sane, ut alteram ecclesiam, cui corporaliter præsens non es, sollicita, providentique cura disponas, quatenus divina illic mysteria a solemniter auxiliante Domino peragantur.

1. ¶ Milenatem] Sic emendatum est ex vetusto codice B. Gregorii: quatenus in vulgatis, sicut etiam apud Gratianum, esset, Multitanam.

C. XLIX. ¶ Duo Episcopatus in unum redigere Apostolica valet auctoritas.

Idem h. Ioanni Episcopo Veliterno, lib. 2. epist. 31.

Postquam e hostilis impietas diversarum civitatum ita (peccatis facientibus) desolavit ecclesias, ut reparandi eas spes nulla, populo deficiente, remaneret, majori valde cura constringimur, ne defunctis earum sacerdotibus, reliquæ plebis nullo pastore moderamine gubernata, per invidia fidei hostis callidi rapiantur (quod absit) insidiis. Hujus ergo rei sollicitudine sæpe commoti, hoc nostro fedit cordi consilium, ut vicinis esset mandaremus Pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tuæ curam, gubernationemque Triumtabernensium i ecclesiæ providimus committendam: quam tuæ ecclesiæ aggregari, uniriq; necesse est; quatenus utrarumq; ecclesiarum sacerdos recte, Christo adiutore, possis existere: quæque tibi de eius patrimonio vel cleri ordinatione, seu promotione vigilantia ac canonica visa fuerint cura disponere: quippe ut Pontifex proprius liberam habeas a ex presentis nostre permissione licentiam.

1. ¶ Triumtabernensium] In vulgatis legebatur, Treverensium. Emendatum est ex aliquot vetustis, & originali, & Ioanne Diacono. Nam, ut in testatur hæc epistola scripta est Ioanni Episcopo Veliterno. Oppidum autem Triumtabernensium Velitri vicinum est.

C. L. ¶ Non habeant Episcopatum dioceses quæ minusquam habuerint.

Item ex concilio Carthaginensi e II. c. 3.

Felix f Episcopus selensitanus dixit: Etiam si hoc placet, sanctitati vestræ insinuo, ut dioceses, quæ nunquam Episcopos habuerint, non habeant, & illa diocesis, quæ aliquando habuit, habeat proprium. Secundum autem hanc professionem 2 sanctitas vestra æstimet, quid fieri debeat. Ab universis dictum est, placet.

1. ¶ Proprium] In concilio sequuntur hæc. Et si accedente tempore, crescente fide Dei, populus multiplicatus consideraverit proprium habere rectorem, eius videlicet voluntate, in cuius potestate est diocesis constituta, habeat Episcopum.

2. ¶ Professionem] Emendatum est hic locus ex originali impresso & manuscripto. Nam antea legebatur. Secundum hanc professionem sanctitatis vestræ est æstimare.

C. LI. ¶ Nisi cum voluntate Episcopi dioceses, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios Episcopos.

Item ex Africano concilio h. c. 20.

a al. ministeria. b Ioannes Diacon. l. 3. c. 13. c. 7. g. i. temporis qualitas. Ans. l. 5. c. 24. Poly. l. 1. tit. 9. d. al. habeat. e Et in Tiberiano l. c. 4. f Burch. l. 1. c. 33. g al. acciperunt. h Et in Carthag. l. c. 42.

Multitudo concilii hoc itaturum est a coetu sacerdotali, ut plebes, quæ in diocesis ab Episcopis retinentur, quæ Episcopos nunquam habuerint, non nisi cum voluntate eius Episcopi, a quo tenentur, propriis accipiant rectores.

1. ¶ Rectores] In concilio Africano & Carthaginensi sequitur, id est, Episcopos: quod additur etiam in glossa.

C. LII. ¶ Apostolica auctoritas iurisdictionem Archiepiscopi Episcopos valet exercere.

Item Gregorius Ioanni Episcopo Larissæ, lib. 2. mand. l. 1. epist. 7. seu c. 26.

Frater b noster Hadrianus Thebanæ civitatis Episcopus ad Romanam urbem veniens, lachrymabiliter est conquestus de quibusdam capitulis, se a fraternitate tua, nec non a Ioanne prima Iustinianæ Episcopo non legitime, neque canonicè condemnatum. ¶ Denique quissimo autem, dammandoque eius iudicio altis sumus, iuvante Domino, tractaturi. Hadrianum verò Episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotales mores odis laborasse, & nullo iure pecuniariis in causis cum fraternitatis tuæ condemnatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Ioanne prima Iustinianæ Episcopo contra jus, canonesque depositus, honoris sui gradu carere non potuit, in sua eum reformati ecclesiæ, atque in propria dignitatis ordine decrevimus revocari. Et cum oportuisset te ex eo Domini corporis communionem privari, quod admonitione d sanctæ memorie decessoris nostri contempta (per quam eum, ecclesiamque eius de tuæ jurisdictionis potestatis exemit) rursus in eis aliquid tui jurisdictionis servare præsumperis, tamen nos humanius decernentes, communionisque tibi sacramentum interim conservantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo, ecclesiæque eius omniæ ante habitæ suæ potestatem jurisdictionis abstineat: & secundum scripta decessoris nostri, si qua causa vel fidei, vel criminis, vel pecuniariæ adversus præfatum Hadrianum confederationem nostram potuerit venire, vel per eos, qui nostri sunt vel fuerint in urbe regia responsales, si mediocriter est questio, cognoscatur; vel hæc ad Apostolicam sedem, si ardua est, deducatur: quatenus nostre auctoritatis sententia dedicatur. Quod si contra hæc, qua statuimus quolibet tempore, seu qualibet occasione, vel surreptione venire tentaveris, sacra scias te communionem privatum; nec eam te excepto ultimo vite tuæ tempore nisi concessa Romani Pontificis decernimus iustitiam percipere. ¶ Res autem sive sacre, sive alias mobiles, immobilesque ejus ecclesiæ, quas hastenus diceris retinere (quarum notitiam nobis oblatam præsentibus annectimus literis) sine aliqua dilatione fraternitas tua restituat. De quibus, si qua inter vos questio vertitur, volumus, ut apud responsalem nostrum in urbe regia ventiletur.

1. ¶ Percipere] Hic in epistola interjicitur cap. hæc. c. persona. 7. 3. 9. 1.

Si autem necdum in diocesi alicujus Episcopi illa loca assignata fuerint, ex vigore Apostolicæ sedis proprium Episcopatum accipiant.

C. LIII. ¶ Vbi multitudo fidelium excrevit, Episcopi sunt ordinandi.

Unde Gregorius junior scribit Bonifacio Episcopo, epist. 1.

Præcipimus, ut, iuxta sanctorum canonum statuta, tibi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeatis ordinare Episcopos: pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopatus.

Sicut duo Episcopatus superscripto modo in unum possessu redigi, & unus in duos valet dividi; sic etiam Episcopus de ha-

a Burch. ib. b Ans. l. 6. c. 13. Poly. l. 1. tit. 7. c al. Insigni manu scribit. d al. post administrationem contemptam. e al. hæc. p. f. a. b.

prohibetur & parochianis ecclesie facere potest cum consensu suorum clericorum. Quod cum factum fuerit, illa pars populi, qua non in ecclesia supplicat, a iure prioris ecclesie adsoluitur. Hoc nisi fieri possit, mutatio ecclesiarum ad potestatem redigetur. Plures autem baptismales ecclesias in una terminatione facere potest.

C. LIV. ¶ In una terminatione plures baptismales ecclesie esse non possunt.

Unde in Tolerano concilio legitur.

Plures a baptismales ecclesie in una terminatione esse non possunt, sed una tantummodo cum suis beneficiis. Et si contentio fuerit de terminatione duarum manuum, plebes utrarumque discernant; & si non convenierint, Dei iudicio discernantur.

¶ Cap. hoc in nullo Tolerano est inventum. Burchardus & Potho dicitur ex concilio Aquilano.

¶ pars: In quo ecclesiarum ita interpretandum est, ut nisi Episcopi de prioribus suis ecclesiis fuerit assignatum, in nullo priorum redactionem diminutionem pati aiantur.

C. LV. ¶ Communionem prævetur, qui decimas vel oblationes extra Episcopi consuetudinem tenere voluerit.

Unde Anastasius c. Papa.

Statimus d. ut si quis oblationes ecclesie, vel decimas, quas potius dare debet, tenere contenderit, vel extra baptismalem ecclesiam dare voluerit, præter consuetudinem Episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eorum voluerit agere consilio, hanc in oblationem componat, & communionem prævetur.

¶ Cuius addit. [Extra consuetudinem Episcopi] intelligendum reliquit, quod Episcopo consentiente alius ecclesie dari possunt.

C. LVI. ¶ Juxta dispositionem Episcopi decima distribuitur.

Item a.

In sacris canonibus præfixum est, ut decima juxta Episcopi dispositionem distribuatur. Quidam autem laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis suis habent basilicas, contempna Episcopi dispositione, non ad ecclesias, ubi baptismum, & prædicationem, & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant; sed vel propriis basilicis, vel aliis in ecclesiis proprio libere tribuunt: quod omnimodis divina legi, & sacris canonibus constat esse contrarium. Unde 2 vestram potestatem, ut eos corrigere expetimus.

1. ¶ Aliis ecclesiis] In concilio Trivensi, unde hoc capitulum videtur acceptum, legitur, suis clericis: Apud Anselmum c. 10, suis ecclesiis.

2. ¶ Unde vestram] Verba hæc referuntur ad Imperatorem Ludovicum II, qui illi synodo interfuit. Quare in eo sequitur, facta docet, &c.

¶ Cum autem reprehendantur, quia contempna Episcopi dispositionem faciunt, intelligitur, quod si Episcopo dissonante hoc fecerint, irrepresens illis inveniantur.

C. LVII. ¶ Anathema sit qui præter Episcopi consuetudinem decimas & oblationes distinet, & voluerit.

Item Symmachus Episcopus ecclesie g. catholicae urbis Roma dixit in synodo sexta Romana.

In canonibus in Gangrensi ecclesia Apostolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus quantum ecclesiis debentur, & de his quæ in usus pauperum conferuntur, scriptum habetur. [Si quis oblationes ecclesie accipere, vel dare voluerit præter Episcopi consuetudinem, vel eius cui huiusmodi sunt officia

a. Burch. lib. 3. cap. 22. l. 10 p. 3. c. 27. b. al. subditis. c. Cap. l. 6. cap. 21. & l. 7. c. 7. d. Ansel. l. 3. cap. 45. e. In concilio Trivensi. c. 1. f. Ansel. l. 3. c. 46. g. Et in Aquilano, sub Pipino, cap. 25. h. Dandedit p. 4. Ansel. l. 3. c. 44. Cap. 7. Gangren. Cap. l. 7. c. 7. In Gangren. c. 2. Burch. l. 3. c. 144. & 145. l. 10 p. 3. cap. 209. & 211. l. 2. g. in synodo.

commissa, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.] Et iterum in eodem concilio Gangrensi [Si quis oblata Deo dederit vel acceperit præter Episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandum misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.] Valde iniquum ergo, & ingens sacrilegium est, ut quæcunque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesie contulerit, aut certe reliquerit, ab his, à quibus hæc maxime servari convenit, id est, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia à Principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel converti. ¶ Genera liter a veteri, quicunque res ecclesie confiscare, aut competere, aut pervadere periculosa sua infestatione præsumpserit, & nisi se certissime per ecclesie, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res ecclesie, jussu, vel largitione Principum, vel quorundam potentum, aut quadam invasione, aut tyrannica potestate retinuerint, & filii, vel hæredibus suis (ut à quibusdam jam factum audivimus) quasi hæreditarias reliquerint, nisi citò res Dei admoniti à Pontifice agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriatur. Iniqui enim esse censemus, ut custodes chartarum, quam defensores rerum creditarum (ut præceptum est) iudicemur. ¶ Infrà, ¶ Ferro enim abscondenda sunt vulnera, quæ fomenta non sentiunt. ¶ Similiter & illi exortes debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente b. Domino [Auferte malum ex vobis.] Univerfa synodus surgens acclamavit. Vt ita fiat, rogamus. Dicitur est octies. Ista serventur & precamur. Dicitur est decies. Vt in perpetuum maneat, & vestra auctoritate firmiter. Dicitur est duodecies. Exaudi Christe, Symmacho Papa vita. Dicitur est duodecies.

1. ¶ Oblationes ecclesie] In concilio ipso Gangrensi legitur, si quis oblationes ecclesie extra ecclesiam accipere, &c.

2. ¶ Nisi se] Hæc usque ad versum. Similiter. sunt additæ ex Symonachi synodo.

3. ¶ Ista serventur] Item hæc usque ad versum. Exaudi.

C. LVIII. ¶ Eadem præstentur panes, qui ecclesie res & bona Episcoporum invadunt.

Item in eadem synodo.

Similiter c. & hoc ad omnium ecclesiarum notitiam vestra tunc oblationum exhortatione & iudicio censemus pervenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia Episcopo rum res ecclesie non dubitantur esse, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, periores rerum memoratarum prædictæ canonum distinctionis feriantur vindicta: ut qui moribus propriis, ac nulla conscientie castigatione corriguntur, saltem ecclesiastica & canonica vindicta perfodiantur aculeis.

C. LIX. ¶ Res ecclesie Principum auctoritate distribui non possunt.

Item ex lib. 1. Capitulum Caroli & Ludovici Imperatorum, c. 27.

Quia d. juxta sanctorum Patrum traditionem novimus res ecclesie vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo optulante, conferre optamus. Vt autem ab ecclesiasticis i. de dividendis 2. rebus ecclesie suspicionem dudum conceptam amoveremus, statimus, ut neq; nostris, neq; filiorum, & Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem aut jacturam patiantur.

1. ¶ Ecclesiasticis] Sequatur, officiis, quæ vox nequa

a. l. 10 p. 3. c. 143. b. Deut. 13. & 1. Cor. 5. c. l. 10 p. 3. cap. 229. d. Dandedit p. 5. Ansel. l. 3. c. 43. e. al. inveniatis.

in vetustis, neq. in ipso capitulari est. Refertur enim ad homines, non ad officia.

¶ **Dividendis**] In capitulari impresso legitur, non dividendis. In capitulo autem manuscripto, quae ab Episcopo provinciarum Rheimensis, ac Rhotomagensis Ludovico Regi missa fuerunt, haec habentur ad hunc locum pertinentia. Quia vero Carolus Princeps, Pipini Regis Pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes, res ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est aeternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianensis Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum saeculum raptus, & inter caetera, quae Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore responsum est: quia sanctorum judicatione, qui in futuro iudicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit & divisit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis poenis deputatus est, & recepit sraul cum peccatis suis poenas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus divini cultus, & alimonis servorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reversus S. Bonifacium, & Fuldradum Abbatem monasterii S. Dionysii, & summum capellanum Regis Pipini ad se vocavit, eisque talia dicens in signum dedit, ut ad sepulchrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quae dicebat, vera esse concederent. Ipsi autem pergentes ad praedictum monasterium, ubi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exisse Draco, & totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui usque ad nostram aetatem duraverunt, atque viderunt. Quod cognoscens filius ejus Pipinus, synodum apud Liptinas congregari fecit, cui praesuit cum S. Bonifacio legatus Apostolicae sedis Gregorius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, ecclesiis reddere procuravit. Et quoniam res ecclesiis, à quibus ablatae erant, restituere propter concertationem, quam cum Vvaifaro Aquitanorum Principe habebat, non prevaluit; precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas, ac decimas ad restorationes terrarum, & de unaquaque casta duodecim denarios ad ecclesiam, unde res erant beneficiatae (sicut in libro capitulorum Regum habetur) dari constituit, usque dum ipsae res ad ecclesias revertentur. Unde & Dominus Carolus Imperator adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, ut nec ipse, nec filii ejus, neque successores, huiusmodi res agere attentarent. Quod manu sua firmavit, cui plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum ejus, quicumque librum illum habet, & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viva voce Dominum Ludovicum Imperatorem patrem vestrum referte audivimus. Huius historiae mentio etiam est in vita B. Eucherii Episcopi Aurelianensis, & B. Rhygoberti Archiepiscopi Rheimensis. Quae vero esset huiusmodi ecclesiasticorum bonorum divisio, quam Carolus Martellus induxit, Pipinus autem & Carolus Imperator prohibuerunt, eodem libro primo Capitularium, ante capitulum istud 83. sic exponitur. Tempore Hadriani Papae, & Caroli Magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicae sedis, in Aquis fuit factum istud capitulum, propter hoc, quia laici homines solebant dividere episcopata & monasteria ad illorum opus, & non remanisset ulli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatibus, nisi tantum, ut velut canonici & monachi viverent.

Cum ergo prater conscientiam Episcoporum, vel eius, cui officia huiusmodi commissi sunt, quilibet praesibetur oblatio, & ecclesiae distribueret, liquido apparet, quod cum Episcopo, consensu quolibet vel ipsius possint distribui.

Huius interpretationis videtur contraria auctoritas illa Toletani concilii IV. cap. 32.

C. LX. ¶ Nihil de iure sua diocesis Episcopi praesumant.

Constitutum est ad praesenti concilio Episcopos dioceses suas ita regere, ut nihil ex earum iure praesumant auferre; sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam de tributis, ac fructibus tertiam consequantur. Quod si amplius quidquam ab eis praesumptum extiterit, per concilium restituetur, appellantis aut ipsius conditoris, aut certe propinquus eorum, si jam illi à saeculo discesserunt.

C. LXI. ¶ Possessiones ecclesiae clericis nulli sine alienandi licentia.

Item Symmachus Papa ad Caesarium fratrem, c. 1.

Possessiones, quas unumquodque ecclesiae proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis atque distractionibus, vel sub quocunque argumento non patimur: nisi forte aut clericis bonorum à meritorum, aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen, ut haec ipsa non perpetuo, sed temporaliter perfuriantur.

Sed illud Toletani concilii ita intelligendum est, ut Episcopi prater quartam, vel tertiam, quae secundum locorum diversitatem esse debet, nihil contingant.

C. LXII. ¶ Clericis & piis locis ultra statuta patrum aliquid Episcopus non exigar.

Unde in concilio Leonis Papae IV. c. 26. statutum est.

Nulli e Episcoporum liceat à subiecto sacerdote, vel alio quolibet clerico, & piis locis donationes ultra statuta patrum exigere, aut super se posita in angustis inferre. Sed cum optimus sit perscriptor, ita prospiciat, ut universae sibi oves commissa à se maxime alantur, atque in necessitatibus adjuventur, non illicitis exactionibus opprimantur, quia Dominus pacere & docere nos docuit, & omnibus ministrare, non terrens lucris vel avaritiis delectari.

C. LXIII. ¶ De redditibus ecclesiae quarta pars clericis est distribuenda.

Item Gregorius Leonis Episcopo Catanensium i lib. 7. epist. 8.

Ad hoc locorum gradus rationis ordo distinxit, & iudicia esse constituit, ut nec praepositi in opprimendos se frustra valeant occupare subiectos: nec subiecti iterum contra suos praepositos effrenata sit resultantis licentia, & 7. ¶ Volumus igitur, ut quidquid ecclesiarum ex reditu, vel quolibet alio titulo fortassis accellerit, quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare, atque eam secundum Dei timorem Presbyteris, Diaconis, ac clero (ut tibi visum fuerit) discretè dividere.

C. LXIV. ¶ Episcopus turpi lucri gratia nihil à monachis vel clericis suis exigere debet.

Item ex septima synodo, c. 4.

Predicatori veritatis Paulus non divinus Apostolus, ac si canonem ponens Ephesiorum Presbyteris, imò verò & omni sacrae multitudini, non

a Burch. l. 3. c. 203. l. 10 p. 3. c. 255. b al. decimas tribuere. c Poly. l. 3. tit. 12. Ans. l. 3. c. 47. d al. bonorum meritu. e Poly. l. 4. tit. 21. Ans. l. 6. c. 166. f in vulgato erat [supposita]. g perspicua. h al. exactu donationibus. i al. Carmess. k Ans. l. 3. c. 67. l Ans. l. 6. c. 163. Poly. l. 4. tit. 1. m Ad. 20. n plenitudinis. o 70. 80. 90. 100.

fiducialiter perhibuit: [Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, beatus existimans dare, quam & accipere.] Propter quod & nos edocui ab eo, definimus Episcopum nullatenus turpis lucri gratia excogitare i ad excusandas excusationes in peccatis expectere aurum vel argentum, aut aliam speciem ab Episcopis, vel clericis, vel monachis, qui sub ipso sunt. Aut enim Apostolus. [Iniqui regnum Dei non possidebunt: nec debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis.] & Petrus Apostolorum summus: [Pascite, quia vobis est, gregem Dei, non coactè, sed spontaneè secundum Deum; non turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque ut dominantis in cleris, sed formæ facti regis. Et cum apparuerit princeps pastorum; percipientis immarcescibilem gloriam coronam.]

Capitulum nota citatur ex sexta synodo. Est autem in septima ex versibus Anaglyphi, ex qua nonnulla hic sunt addita, dempta, emendata.

1. Excogitare Verba Græca, ὁ ἐλπίσας μὴ ἴσως αἰσχροῦ ἀποδοῦναι τὴν ἐπιτοκίαν τοῦ θεοῦ. Ἐπιτοκίαν αὐτοῦ ἐπιτοκίαν, ἐπιτοκίαν ἰσχυρῶς. Sic clarius vererentur, statimur, ne illo modo turpis lucri gratia in mentem veniat Episcopo excusantium excusationes in peccatis postere aurum, &c.

Item autem quod in fine capituli Symmachus ponitur. [Hæc ipsa non perperam, sed temporaliter persolvantur.] ad personales tantum possessorum, clericorum videlicet & pauperum, non ad monasteria referendam est.

7 pars. Quam verò sit grave apud Deum decimas, & oblationes, ac primitias sacerdotibus non solvere, auctoritate Hieronymi & Augustini apparet.

C. LXV. Reus apud Deum habetur, qui decimas sacerdotibus non solverit. Alii namq; Hieronymus in comment. ad c. 3. Malachia.

Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum: & dixistis, in quo revertemur? Si attinger homo Deum, quia vos configitis me: & dixistis, in quo configitis me? in decimis & primitiis. [In penuria vos maledicti estis: & me configitis gens tota.] Nunc sequamur ordinem prophetie. [Quia mihi non reddidistis decimas & primitias, idcirco in fame & penuria maledicti estis: & vos me supplantatis, atque privatis gens tota.] Pro gente, quæ in Hebraico scribitur, unum lxx. transferunt, & pro id est, & est sensus. Ecce annus expletus est, & nihil in meos thesuros, sed in vestra horrea comportastis: & pro decimis & primitiis, quæ parva erant, si a vobis darentur, ubertatem possessionum vestrarum, & omnem frugum abundantiam perdidistis. Ut autem sciatis me, hoc tralcente perfectum, quia fraudastis me parte mea, hortor vos, atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea: hoc est, in thesauros templi, & habeant sacerdotes atque levites, qui mihi ministrant cibos, & probate me, si non tantas pluvias effundero, ut cataractæ cæli aperte esse credantur: [Et effundam vobis benedictionem usque ad abundantiam.] Verbum effusionis, nomen largitatis ostendit. Sed fieri potest, ut agros irrigantibus pluvius sit quidem fertilitas, verum aut locusta, aut bruchus, aut arugo, aut etruca destruant, & labores hominum pereant. Propterea jungit, & dicit. [Et increpabo pro vobis devorantem.] locustam videlicet, & reliqua quæ diximus, [Et non corrumpet fructum terræ vestræ.] & si quando fames, & penuria, & rerum omnium egestas opprimunt mundum, sciamus hoc ex

a. excusatione. b. In scriptura autem citat tanquam sententiam Domini. c. Psal. 140. d. 1. Corinth. 6. 2. Corinth. 12. e. Malac. 3. al. primitiis. f. al. horrea.

Dei ita descendere, qui in pauperibus, si non accipiant elemosynam, fraudari se loquitur: & suas 2. possessiones possumus decimas & primitias interpretari. Si quis doctus & eruditus legem Dei potest ceteros erudire, non debet suis assignare prudentiam, ingenioque, quod possidet: sed gratias agat primum Deo, qui cuncta largitur; deinde sacerdotibus ejus, ac magistris, à quibus ductus est. Si enim non egerit gratias, sed sibi scientiam vindicaverit, in penuria maledicetur. Quod si intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos à Deo eruditus est, humiliaverit se, & in horreum Dei intulerit cibos, hoc est, scripturæ sanctæ alimenta in ecclesia populis ministraverit, statim aperientur super eum cataractæ cæli, & effundetur pluvia spiritualis: & mandabit Deus nubibus suis, ut pluant super eum imbrem: & abundantia rerum omnium perfuerit.

1. Pro gente] Hæc usq; ad vers. Ecce annus, addita sunt ex B. Hieronymo ad sententiam integritatem.

2. Et luas] In originali sic legitur, fraudari se loquitur, & sua portione privari. Possumus decimas & primitias etiam sic interpretari. Sed ob glossam non est mutatum. Alia verò quædam emendata sunt.

C. LXVI. Quod decima sacerdotibus sunt tradenda. Item Augustinus serm. 29. de tempore.

Decima a tributa sunt egentium animarum. Quod si decimas dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Non igitur Dominus Deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam: sed si tardius dare peccatum est, quanto peius est non dedisse? De militia, de negotio, de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrena & cælestia possis præmia promereri, quare pro avaritia duplici benedictione fraudaris? Hæc est enim Dei iustissima consuetudo, ut si illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere semper Deus paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Decima enim ex debito requiruntur; & qui eas dare noluerit, res alienas invasit. Et quanti pauperes in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit, quia rem à Deo pauperibus delegatam suis usus reservavit. Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimam: etiam de novem partibus studet elemosynam dare pauperibus.

Capitulum hoc confectum est ex locis B. Augustini in serm. 29. (qui est primus Dominica xii. post festum Trinitatis) & serie verborum, & verbis ipsi sæpe mutatis: eodemq; modo apud Anselmum habetur.

C. LXVII. Scipson condemnat, qui evangelizantibus necessaria subtrahit.

Item Hieronymus in comm. ad c. 3. epistolæ ad Titum, in fine.

Apostolicis viris, & Evangelizatoribus Christi in necessariis usus nolle tribuere, sterilitatis seipsum esse condemnare.

C. LXVIII. Laborum est clericis decimas monachis concedere.

Quod autem decima Episcoporum confertis monachis licite tribuantur, B. Hieronymus Damasus Papa scribit, dicens.

Quoniam quicquid habent clerici pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, susceptioni peregrinorum & hospitiū invigilare debent, maxime curandum est illis, ut de decimis &

a. Anselm. de Ep. Pol. lib. 1. c. 11.

oblationibus, cenobiis & xenodochiis, qualem voluerint & poterint sustentationem impendant. Liberum est enim monachis, & spiritalibus viris Deum timentibus & colentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure suo in dominium illorum, & usum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. Quod autem beatitudo tua quaesivit, utrum usus decimarum & oblationum secularibus provenire possit, novit vestra sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc divinis auctoritatibus paternorum canonum. Quamobrem, si aliquando fuerint ab his male detenta, quae ad usum monachorum & servorum Dei, Episcopo tamen loci illius praesente consensum, contabunt eis omnia perpetua firmitate & stabilitate subnixae. Clericos autem illos convenit ecclesiae stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla suffragamur. Quia autem bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiant, sacrilegium profectio committunt, & per abusionem talium iudicium sibi manducant & bibunt.

¶ *Supra etiam 1. q. 2. clericos, pari iure capiti citatur ex B. Hieronymo, in cuius, quae exstant scriptis nihil huiusmodi invenimus esse.*

De praeiudicium, quae a colonis eorum coluntur, se definitum in Moguntino concilio, [Quaestiones sunt praeterea, &c.] supra ead.

QUESTIO II.

De capellis vero, quae ab eis possidentur, quod per eorum institutionem a sacerdotibus sint gubernanda, Ioannes Papa probat, scribens Isaac Syracusano Episcopo.

C. I. ¶ Presbyteri in monasterium ecclesiam per Abbatem instituantur.

Vlris literis charitatis vestrae, quibus satis perpenditur, quanto studio huic sanctae sedi reverentiam exhibetis, non modice gavissimus sumus. Nunc itaque super ea quae consuluistis, ut charissimo fratri, benigne dilectum consilium damus. Delegavit enim nobis pia mansuetudo vestra, utrum ecclesiae pro quiete monachorum a sanctis conciliis, catholicisque Episcopis eis tradita, per sacerdotes ab eis ordinatos, & investitos debeant institui. Adhuc quoque fraternitas tua, litem & seditionem inter clericos, monachosque ex hac causa non modicam esse orram: quod indignatione versuti hostis esse factum nemo ambigat. Haberent enim mille nocendi modos, nec ignoramus astutias ejus. Conatur namque a principio ruinae suae unitatem ecclesiae rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem invidiae felle inlicere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare. Dolet enim satis, & erubescit charitatem, quam in caelo nequivit habere, homines constantes ex lutea materia tenere in terra. Unde oportet (quantum fragilitati nostrae conceditur) ut omnes aditus nocendi ejus versuti diligenter muniamus, ne mox ingrediatur per portas nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligenter exquisito decrevimus, ut amodo ecclesiae monachis tradita per suos sacerdotes instituantur. Divina enim leges habent, & seculares, ut cuius est possessio, eius fiat institutio: & si in dando, quod majus est, facilis fuit charitas, sit facilius in concedendo, quod minus est, sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit investituram concedere. Quo modo possessoris jura cognoscuntur, & suorum eorum sibi tributa redduntur, ubi quod suum est, per alterum datur, & cum voluerit, aufertur? Humani moris est illum vereri, cuius iudicio & voluntate nunc

1. q. 2. clericos. In regula monachorum, c. de paupertate, habentur quaedam similia. b. 2. Cor. 2. c. al. suum sibi,

erigitur, nunc deprimitur. Unde fit, ut in partem Episcopi ad servendum sacerdos proclivior fiat: & sic Episcopus, quod sancte & religiose dederat, quadam similitudine auctoritate ad se trahat. Sic itaque privatur mercedi quam consecutus fuerat, tum quia sancta charitas non fert quod dederat, tum quia pravorem sacerdotum, scilicet scissuras, & scissuras amantium, lites & dissensiones inter Episcopos seminantium, verbis nimis factus crechilus, quod prius fucate moliebatur lucrari, post detecta fraude conatur quadam usurpatione ex toto auferre. Quorum avertentes b. calliditates, & hostis versutias, deinceps omnibus licentiam monachis dant suarum ecclesiarum investitis fieri: ita tamen ut iudicio synodi, si contra sacerdotium agere praesumpserint, multentur, & felici mucrone Episcopi sacerdotum pacula recedantur.

¶ *Capitulum hoc est eodem alio, quae ex antiquo codice monasterii huiusmodi sunt habita: ex cuius codicis exemplo & vestigiis Gratiani aliqua sunt emendata.*

Hac auctoritate monachis conceditur investitura suarum ecclesiarum. Sed videtur contrarie Urbanus Papa II. dicere.

¶ *Post haec verba in exemplaribus, in quibus non sunt paucula, sequitur c. sane. In quatuor autem huiusmodi capitulis nihil de monachis agitur, & hoc prior est in concilio Moguntino primo, c. 31. sententia repetitur in c. 10. & in 3. c. 17.*

C. II. PALEA.

Admonemus, & atque praecipimus, ut decimas omnino dari Deo non negligatur, quas ipse Deus dari constituit: quia timendum est, ut quisquis Deo debitum um subtrahat, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

C. III. ¶ De eodem. PALEA. Item Nicolaus Papa II. epist. univ.

Praecipimus, ut decimae & primitivae, seu oblationes vivorum & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis, & ut in dispositione Episcoporum sit, quas qui retinuerint, a sanctae ecclesiae communione separentur.

C. IV. ¶ De eodem. PALEA. Item Leo Papa.

Nillus decimas ad alium pertinentes accipiat. C. V. PALEA. Item Ambrosius sermone primo de Quadragesima.

Nam qui Deo non vult reddere decimas, quas tenuit, & homini non studet reddere, quod impeditur eo abstulit, non timet adire Deum, & ignorat quia vera poenitentia, veraque confessio. Ille talis homo non potest veram & facere elemosynam.

¶ *Habetur in sermone primo de Quadragesima, cuius titulus. Ecce nunc, qui cum altis B. Ambrosii nomen praesertim in vultu in bibliotheca Vaticana, ac monasterii Mediceo-Latino B. Ambrosii.*

C. VI. ¶ Abbatibus absque Episcopi consensu in parochiis ecclesiam Presbyterum non ordinentur. Item Urbanus II.

Sane quia monachorum quidam Episcopis suis ius auferre conantur, statimimus, ne in parochiis ecclesiarum, quas tenent, absque Episcoporum consensu Presbyteros collocent, sed Episcopi parochias curam cum Abbatis consensu sacerdoti committant, ut eodem modo sacerdotum de populi quidem cura Episcopis rationem reddant, Abbati vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant, & sic sua cuique iura serventur. Item.

a. al. retrahat. b. al. advenientes. c. Bur. 13. c. 19. d. al. abstrahit. e. dist. 3. par. 3. c. 197. Pann. l. 7. c. 57. f. al. quascumque oblationum. g. al. huiusmodi parochias.

1 ¶ Territorii] In vulgari sequebatur, possessio : qua abest a vetustis, a Burchardo, & Pannormia, & codicibus consuetudinum impressis & manuscriptis.

2 ¶ Non admittit] Sic in editionibus conciliorum Coloniensibus, & codice regio, & vetustis Gratiani exemplaribus, & in Pannormia. Verum in duobus editionibus conciliorum Parisiensibus, & apud Ivonem habetur, non admittit, & in duobus codicibus Vaticanis, & apud Burchardum, non admittit.

C. IV. ¶ Tricennalis possessio intra unam provinciam servari debet.

Item ex eodem, c. 23.

¶ Vicinque a Episcopus alterius Episcopi diocesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possiderit, quamvis i secundum jus legis ejus non videatur esse diocesis, admittenda non est contra eum actio rescissoria. Sed hoc intra unam provinciam, extra vero nullo modo, ne dum diocesis defenditur, provinciarum termini confundantur.

1 ¶ Quamvis] In consilio impresso cum manuscriptis collato legitur. Quia secundum jus legis ejus videtur esse diocesis, admittenda non est, &c. Ivo autem in tertia parte, etiam clarissimè post verbum, possiderit, sic habet, eam teneat : quia secundum jus legis ejus videtur esse diocesis, & admittenda non est, &c. Burchardus autem, quamvis secundum jus legis ejus videtur esse diocesis. In Pannormia vero quemadmodum apud Gratianum.

2 ¶ Provinciam] Author glossa interpretatur, id est, diocesim : & in variis conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur, parochiam, qua voce saepe diocesis significatur, ut in Canone Apostolorum 14. Episcopo non liceat alienam parochiam propria relicta pervadere : & in concilio Antiocheno, c. 21. vocem parochias alii venterunt parochiam, alii diocesim, omninoq; in Toletanis haec voces confunduntur, ut Toletano 3. c. 20. & Toletano 4. c. 32. & 35. Bracarensi 2. c. 2. Et in hujus capituli initio vox, diocesis, partem quandam, id est, parochiam, significat. Verum in codice conciliorum Lucenti regio, & vetustis exemplaribus Gratiani, & Pannormia, & apud Ivonem, p. 5. in margine est, provinciam.

2 pars. Ecce his auctoritatibus probatur, quod possessionis & gubernationis iura prescriptione tolluntur.

Sed idem Gelatius contra testatur scribens : Maximo & Eusebio Episcopis.

C. V. ¶ Status parochiarum nec presumptione, nec temporis prescriptione mutari possit.

¶ Iacet b in regulis continua dispositione deputatas nulla posse ratione convelli, ne per consuetudinem pessimam, exempli mali temeritate crescente, universalis confusio nasceretur; tamen etiam decretis nostris ante non multum temporis destinatis, omnia iussimus, quae taliter fuerant invasa, restitui. Sed quia temeritas pervadentium legem sibi posse putat generari, si sceleri suo pertinaciam retentionis adjungat, ea quae inter fratrem & coepiscopum nostrum Constantinum Anuscanx, i ecclesiae sacerdotem, & inter nuntios c directos ab Anconitano Pontifice decrevimus, per vos impleri cupimus, tunc formam in ceteris cognitionibus, quae sit sequenda, perscripsimus. Nulla d igitur presumptione statum parochiarum, qui perpetuae aetatis firmitate duravit, patimur immutari : quia nec negligentia Pontificis, nec temporalis obiectio (quia per incuriam forte generatur) neque ignavia faciente consensus adhibitus, nec subrepente e supplicatione praecipio divellere potest semel diocesim constitutam : ex qua semper ad regenerationem, atque consignationem plebs devota convenit. Territorium e etiam non facere diocesim, olim notetur ordinatum.

a Poly. l. 3. tit. 12. Anst. l. 3. c. 28. Burch. l. 1. c. 67. Ivo p. 3. c. 131. & p. 5. ca. 175. Pannorm. l. 2. c. 67. b Ivo p. 3. c. 97. c al. & directus, d Anst. l. 3. c. 15. e al. subripiente.

1 ¶ Anuscanx] In vetustis codicibus varie legitur, alii Canuscanx, Camuscanx, Tamuscanx.

2 ¶ Territorium] Hac referuntur etiam ab Anselmo, qui non ab Ivone.

Hoc multipliciter distinguitur. Sunt quaedam dioceses, quae certis limitibus distinctae sunt : haec nullo modo praescribi possunt. Alia vero, quae non sunt certis limitibus distinctae, & de quibus certa definitio non olim praescribitur, prescriptione tolluntur.

C. VI. ¶ Limitis possessio praescribi non potest.

Unde Innocentius Papa.

¶ Inter a memoratos fratres nostros, Fulgentium Anuscanx, & Honorium Cordubensem Episcopos, ob scissio agitata est propter parochiam basilicam rugulatan, quam horum alter Cellanensem i, alter Rhegientem asseruit. Et quia inter utraque partes haecenus limita actio ventilata b est, cujus quamvis vetusta retentio, nullum juris praesudicium affert c; ideo ne dubium ultra inter eos nostra devocaretur sententia, prolatis canonibus synodalia decreta pericula sunt. Quoniam auctoritas praemonet ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminus alienos usurpet : ob hoc placuit inter alias partes inspectores d viros mittendos, ita 2 ut diocesis possidentis (s. tamen basilicam veris signis distinctam monstraverit) ecclesiae, cujus est jus e retentionis, sit aeternum dominium. Quod si limes legitimum eandem basilicam non concludit f, & tam longi temporis probatur objecta praescriptio, appellatio praesentis Episcopi non valet b, quia illi tricennalis obiectio silicium imponit. Hoc enim, & secularium Principum edicta praecipiant, & praesulum Romanorum decrevit auctoritas. Sin vero intra metas tricennalis temporis emta alienos terminos basilicae iniqua retentio reperitur, reprobentis Episcopi iuri sine mora restituitur.

¶ Caput hoc extat in concilio Hispalensi 3. c. 2. & ex eo Burchardus citat.

1 ¶ Cellanensem] In concilio impresso ac manuscripto legitur Celtensem : & Plinius lib. 3. c. 1. inter oppida conventus Hispalensis numerat Celticam.

2 ¶ Ita ut diocesis] In conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur, ita ut, si in diocesi possidentis b tam basilicam veteribus signis limes praevius, (al. praevius) monstraverit ecclesiae, &c. itaq; in codice Lucenti non nisi quoad loco dictum, praevius, habetur praevius.

C. VII. ¶ Spatia, quae definita fuerint, tempore praescribi non possunt.

Idem Gelatius Papa, Iusto Episcopo.

¶ Dilectio b tua studeat quaesita omnium fidelitee adrum veritate, ut si de spatiis, de quibus memorata orta contentio, definitio dudum certa processit, immo merata fervetur : alioqui si nihil unquam confiteri terminatum, tunc de praescriptione temporum, si qua pars confidit, praebet sacramentum : ut tamen de ea quae haecenus possidisse probatur i, iusjurandum fuerit offerre.

3 pars. Potest etiam aliter distingui. Quae quibus auctoritate usurpat, quia nullo titulo possidere incipit, praescribere non potest, & in haec a intellegendum est illa auctoritas Gelasii : [Temporalis obiectio, quae per incuriam forte generatur non potest divellere diocesim semel constitutam.] Intellegendum est, si nullo titulo, sed sola usurpatione eam possidere coepit, vero iudicis auctoritate, & privilegiorum longa consuetudine possidere coeperit, tunc temporalis obiectio auctori silicium imponitur.

a In concilio Hispalensi 3. c. 2. Poly. l. 6. tit. 10. Burch. l. 1. c. 131. Ivo p. 3. c. 99. b al. vendicata. c al. afferret. d al. inspectum. e al. iusta retentio. f al. auctoritate. g al. reperentia. h Ivo p. 3. c. 131. & p. 6. c. 105. Pann. l. 2. c. 105. i al. prohibetur.

C. VIII. *g* Deben privilegia xxx. annis posse
fa immobiliter obferuari.
Unde Gelasius Papa a. art.

Placuit h huic sanctæ, magnæque synodo, ut res & privilegia, quæ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & siue a diuæ reordationis Imperatoribus, siue ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos xxx. possessa sunt, nequaquam a potestate præfulum eorum quæcunque persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta qualibet auferat: sed sint omnia in potestate ac iussu e præfulis ecclesiæ, quæcunque intra xxx. annorum spatium ab ecclesiis possessa fuisse noscantur. Quisquis ergo secularium i contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus iudicetur, & donec se correxerit, & ecclesiæ propria privilegia seu res restituerit, anathema sit.

g Quod hic trinitur Gelasio, habetur in synodo octavo, habita ab Hadriano II. c. 1. & ea citatur, apud Anselmum & Polycarpum. Sed manuscripti codices Græciani concordant cum vulgato.

1 *g* Secularium] In vulgaris legebatur, Quisquis ergo clericorum & secularium. Sed absunt ille duæ voces, clericorum, vel, ab aliquo variis, & ab ipsi concilio manuscripto. In concilio impresso legitur, Qui contra fecerit, ut sacrilegus iudicetur, & donetralia privilegia, &c.

C. IX. *g* Repeti non possunt, quæ xxx. annis
quies possidentur.

Idem Episcopi Dardania inter cætera
inquit.

Post d quingentos annos constituta Christi quosdam audio velle subvertere, cum xxx. annorum lex hominum non possit abrumpi.

g Caput hoc non legitur in epistola Gelasii, quæ extat ad Episcopos per Dardaniam. Nicolaus I. in epistola ad Episcopos Gallicæ, cap. i. inuicem est. Quamvis singularum. Imper, ut dicitur, est, impressam appendice bibliothecæ, citat ex epistola Gelasii ad orientales. Describit Cardinatus & Anselmus absolute Gelasium citant.

4 pars. Item si de rebus ecclesiæ controversia mota est, & definitio subiecta, est iniusta sit, tamen qua non sua, sed defensionis utilitate possit capere, triennalis præscriptio petitori silentium imponit: ita tamen, ut supputatio præscriptionis non a tempore defensionis, sed a decessu defensionis exordium sumat.

C. X. *g* Vita irritè disponentis non poterit pertinere
ad tricennium temporis.

Unde in Toletano concilio IX. c. 8. statutum est.

Sacerdotes e vel ministri, dum gubernacula ecclesiarum administrare videntur, contra patrum sanctissimas functiones de rebus ecclesiæ definisse aliqua dignoscuntur, non ex die quo talia scribendo decreverunt, sed ex quo talia moriendo definita reliquerunt, supputatio ordo substat. Nunquam enim i poterit ad tricennium f temporis pertinere vita irritè hoc iudicantis, qui status contra factum initia non sumpsit ab originè æquitatis.

1 *g* Nunquam enim] Sic in vetustis etiam codicibus Græcicis, & in codice conciliorum Lucensi regio. In duobus Vaticanis illi quidem dictio, tricennium, sed in cæteris verbis aliqua variata. In concilio vero impresso legitur, Nunquam enim ad triennium temporis pertinebit potestas irritum (al. irritè) hoc iudicantis: & ab aliquibus editibus abest vox, potestas.

4 pars. Item ea quæ beneficiis possidentur, siue qua metu hostilitatis interveniente diutius possessa fuerint, præscribi non possunt.

a In synodo sub Hadriano II. c. 1. *b* Poly. lib. 3. tit. 12. *c* al. usi. *d* Anselm. l. 4. c. 27. *e* Describit par. *f* Sacerdos vel minister. *g* orig. & sic consequenter. *h* al. triennium. *i* orig.

C. XI. *g* Quæ in beneficiis possidentur, præscribi non possunt.

Unde in Agathensi a concilio, c. 19. definitum est.

Lerici b quilibet quantacunque diuturnitate temporis de ecclesiæ remuneratione aliqua possederint, in jus proprium præscriptionis temporis non revocentur e; dummodo pateat ecclesiæ rem fuisse: ne videantur i etiam Episcopi tempore administrationis prolixæ aut precarias, cum ordinati sint, facere non debuissent, aut diu retentas facultates in jus suæ proprietatis posse transcribere.

1 *g* Ne videantur] In concilio impresso & apud Ivonem legitur, ne videantur Episcopi administrationes prolixas aut precatorias, cum ordinati sint, facere debuissent d. In Epaumensi autem locus manifestè corruptus est.

C. XII. *g* Quæ humanitatis intuitu aliquibus
præstantur præscribi non possunt.

Item ex concilio Aurelianensi l. cap. 25.

SI e Episcopus humanitatis intuitu mancipiosa, vineolas, vel terrulas clericis, aut monachis, vel quibuslibet i præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum ecclesiæ iudicium patiat: nec secularis legis præscriptio, quæ ecclesiæ aliquid impediatur, opponatur.

1 *g* Vel quibuslibet] Ha voces sunt etiam apud Anselmum, sed absunt à concilio impresso & manuscripto.

C. XIII. *g* Temporalis præscriptio non obicitur
ubi hostilitatis metus intervenit.

Item ex concilio Hispanensi II. cui interfuit
Isidorus, cap. 1.

6. PRIMA actione Theodulphi Malacitanæ ecclesiæ angustitatis ad nos oblata precatio est, asserentis antiquam ejusdem urbis parochiam militaris quondam f hostilitatis discrimine fuisse decissam, & ex parte aliqua ab ecclesiis Astigitanæ, Eliberitanæ, atque Agabrensis utriusque esse retentam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisque comprobaret, ejus privilegio restitueretur. Sicut enim per legem mundialem iis, quos barbarica feritas g captiva necessitate transevit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter & ecclesiæ receptura est parochiam, quam ante tenuit cum rebus suis, siue ab aliis ecclesiis possideatur, siue in cujuslibet possessionem transfusa sit. Non enim erit obijcienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.

C. XIV. *g* Temporis non currit præscriptio ubi
suar hostilitatis incumbit.

Item Ioannes Papa VIII. Paulo Episcopo surgen-
ti legatione in Germania & Pan-

nonia.

PORRO h si de annorum numero forte quis causatur, sciat, quia inter Christianos & eos, qui unius fidei sunt, numerus certus affixus est. Cæterum ubi paganorum & incredulorum furor in causa est, quantalibet prætereant tempora juri non præjudicant ecclesiarum; quæ corporalia nescientes arma, solum Dominum & propugnatores suum, quando ei placuerit misereri, patienter expectant. Verum si annorum prolixitas in talibus impediatur, Deus ipse reprehendendus est; qui post quadringentos & triginta annos filios Israel i de durissima servitute Pharaonis, & fornace ferrea liberavit: sed ipse per se noster redemptor fuit, qui humanum genus post tot annorum millia de inferni claustris eripuit.

a Et in Epaumensi, ca. 18. *b* Ivo p. 3. c. 166. *c* al. vocentur. *d* al. non debuissent. *e* Anselm. l. 5. c. 87. *f* al. quondam. *g* al. severitas. *h* Poly. l. 1. tit. 11. Deus dedit par. 1. Anselm. l. 2. c. 23. *i* Deut. 4.

cam collationem impostam eis dependere compelli, nec huic parti cuiusvisque temporis prescriptionem oppositam admitti.

¶ In plerisque vetustis exemplaribus caput hoc conjunctum est superius.

¶ Quæ etiam prædicia, sive sunt privati, sive ecclesiæ, possunt præscribi. Preteritus primitiarum, & decimationum prescriptione tolli non possunt, etiam si à Romano Pontifice quilibet laicus super his requisitis impetraverit. ¶ Rescripta a enim quæ contra jus scriptum impetrata fuerint, nisi talia sint, quæ illis, quibus data fuerint, proficiunt, & nulli obsequi, nullius momenti esse constantur.

¶ Item. Decretum b Dei mandante sacerdotibus, & lex uti: separata sunt, ut de sacra Domini vererent, qui in eius sorte communitur. Non ergo ipsam privilegio laici concedi possunt: ne divini mandati cultibus humana præjudicium inferat. Unde Innocentius Valentianus & Theodosius c.

¶ Universa res, quæ à colonis seu emphyteuticariis dominici juri, respectu vel juri sacrorum temporum in quolibet provincia vendita, vel alio modo alienata sunt, ab his, qui perperam, atque contra legem detinent, nulla longæ temporis prescriptione efficiuntur, juremque restitui: ita ut nec pretium quidem iniquis comparatoribus restituatur.

¶ De præscriptionibus vero longæ temporis in aurbentibus necesse violatone octava, constitutione sexta. ¶ Quæ d actum alius tricenarius, decennalis, vicennalis præscriptio excludit, si hereditas comparatur, quadraginta annis clauduntur, usufructus, & quædam præscriptio suum locum habentibus i.

¶ Habentibus.] In plerisque vetustis exemplaribus sequitur, sed sola præscriptio xxx. annorum, &c. In uno autem hæc sequuntur. Hujus ergo longæ temporis præscriptio, auctoritate Gelasii & secularium legum, ecclesiis obijci non potest: sed sola præscriptio xxx. annorum, &c. Cod. autem de sacrosan. ecclis. l. fm. l. cm. ita habet. Quas actiones aliis decennalis, alius vicennalis, alias tricennalis præscriptio excludit, hæc si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur, usufructus triennii, vel quadriennii præscriptio in suo robore duratur, sola Romana ecclesiæ gaudente centum annorum spatio, vel privilegio.

¶ Sed sola præscriptio xxx. annorum, & deinceps: à quædam præscriptio privilegia Romana ecclesiæ sunt exclusivæ, quæ non in spatio annorum spatio præscribi possunt.

C. XVII. ¶ Privilegia Romana ecclesiæ non nisi centum annorum præscriptione tolluntur.

Unde Ioannes octavus scribit Ludovico Regi.

Nemo e de annorum numero resultandi sumat fundamentum: quia sanctæ Romanæ (cui Deo auctore servimus) ecclesiæ privilegia, quæ in firma Petri stabilitate petra suscepit, nullis temporibus angustantur, nullis regnum portionibus præjudicantur. Sed & veneranda Romana leges divinitus per ora piorum Principum promulgatæ, rerum ejus præscriptionem non nisi per centum annos admittunt.

QUÆSTIO IV.

Quæstio est quando ecclesiæ adversus ecclesiam præscribere possit. Nunc videndum est, si monasterium adversus ecclesiam præscribere valeat. Quod Vibanus Papa II. prohibuit, dicens.

a. n. quæst. 2. rescripta. ex l. rescripta. Cod. de precibus Imp. s. servat. Sup. ead. quæst. 2. decimas. b. Num. 18. c. Cod. l. in 3. l. 2. Anastasius l. 4. c. 38. d. Cod. de sacrosan. ecclia l. fm. Novella 131. ut supra. e. Anastasius libro 4. cap. 41.

C. I. ¶ Tricennio temporis aliquid præscribere Abbates vel monachi non valent.

Possessiones ecclesiarum & Episcoporum tricennales, Abbates vel monachos habere omnimodis prohibemus. Sed si extiterit tricennalis possessio, à B. Gregorio conceditur eis quadragenalis præscriptio.

C. II. ¶ Quadraginta annorum præscriptio vestigii domibus conceditur. Ait enim Petro Subdiacono, lib. 1. epist. 9.

Volumus, b accedentem te ad Pannormitanam civitatem quæstionem ipsam tali ratione discutere (dominio rei apud possessorem, sicut hætenus possessum e est videlicet permanente) ut si monasterium præfatum sancti Theodori fines, de quibus cautio mota est, inconcussos d quadraginta annis possidisse repereris, nullam deinceps (etiam si quid sanctæ Romanæ ecclesiæ competere potuit) patiaris sustinere calumniam: sed quietem eorum inconcussam omnibus modis procurare. Sin vero actores e ecclesiæ non eos possidisse quadraginta annis inconcussos jure monstraverint, sed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuisse quæstionem eorumdem finium, electis arbitris tranquille & legaliter sopiatur.

C. III. ¶ De eodem. Item ex Novellis Iustiniani, Novel. 131.

Neque f decennii, neque vicennii, vel xxx. annorum præscriptio, sed sola xl. annorum curricula religiosorum domibus opponantur, non solum in cæteris rebus, sed etiam in legatis & hæreditariis.

¶ Hic neg. novella. neg. Iuliani antecessoris, neg. capitulari propria omnino verba referuntur.

¶ Sicut ergo religiosi domibus ex lege non nisi quadragenaria est obijcienda præscriptio, ita & auctoritate Gregorii adversus alias ecclesiæ præscribere possunt eodem spatio temporis.

QUÆSTIO VI.

¶ Quod autem ea, quæ ecclesiæ debentur, rectores g ejusdem sua auctoritate judicis præmissis reperere non valeant, B. Gregorius restat, lib. 4. c. 88. dicens.

Capitulum hoc sumptum est ex concilio à B. Gregorio habito, quod in regesto ipsius habetur, semel lib. 4. post. epist. 34. utrum post librum 12. ejusdem regesti.

C. I. ¶ Iudicis, non manibus, reselectis defendantur.

Consuetudo h nova in ecclesiâ hac, & valde reprehensibilis erupit, ut cum rectores ejus patrimonii urbana vel rustica prædicia juri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus existimant, non iudicio, sed manibus defendant: & cum per prædicatores suos veritas dicat: [Nihil i per contentiones,] etiam ipsum litigiosæ contentions malum transcenditur k: & res quælibet, cum æstimatur ecclesiæ posse competere, per vim tenetur. Proinde præfenti decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum unquam titulos ponere sive in rustico, sive urbano prædicio sua sponte præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. ¶ Is autem, qui ecclesiæ præest, si hoc vel ipse fieri præceperit, vel sine sua præceptione factum digna punge animadversione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit.

a. 13. g. 2. c. 1. b. Anf. l. 5. c. 75. c. al. possessa. Ivo p. 3. c. 146. Pamm. l. 2. c. 66. d. inconcussis.] orig. e. al. auctores sanctæ ecclesiæ. f. Apud Iulianum ead. novel. c. 6. & 5. cap. 236. g. al. actores.] al. auctores. h. Poly. l. 4. tit. 8. i. Philip. 2. k. al. transcendente.

2 pars. Quod autem quisquis sua auctoritate, quod sibi debet putat, usurpat, nec per judicem deposcat, eadē a causa, ex auctoritate Milevitani a concilii habetur, in quo ita statutum legitur, c. 21.

C. II. ¶ *Causa detrimentum patitur Episcopus, qui ecclesias suas ab alio detentas, propria auctoritate quarere audeat.*

PLacuit *h*, ut quicumque Episcopi quascunque ecclesias vel plebes, quas ad suam cathedram existimant pertinere, non ita repetierint, ut causas suas Episcopis judicantibus agant, sed alio retinente irruerint, sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causa suā detrimentum patiantur. Et quicumque hoc jam fecerint, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille inde discedat, quem constitit pratermissis judicibus *d* ecclesiasticis irruisse. Nec *e* sibi quisquam blandiatur, si à Primare, ut retineat, literas impetrarit: sed si habeat literas, sive non habeat, conveniat eum qui tenet, & eas literas accipiat: ut eum appareat pacificè tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam questionem retulerit, per Episcopos judices causa finiatur, sive quos eis Primas *f* dederit, sive quos ipsi vicinos *i* ex consensu Primatis *2* delegerint.

1 ¶ *Vicinos* Antea legebatur, vicini. Emendatum est ex editionibus conciliorum Colonienfis, non Codicis Vaticano, Sorienfis regio, Burchardo & Ivone. In exemplari etiam antiquo concilii Carthaginensis Graci 121. legitur, *2* *vicinos* ubi in impresso est, *2* *vicinos*.

2 ¶ *Ex consensu Primatis* Sic etiam legitur in editionibus conciliorum vetustioribus, codice Sorienfis regio, & duobus Vaticanis. Sed in recentiore Colonienfi quatuor tomorum editione, & apud Burchardum & Ivonem est, vicinos ex consensu delegerint: itemque in concilio Africano in omnibus editionibus.

3 pars. E contra Gregorius Ioanni defensori eunti in Hispaniam scribit *ii. epist. 50. dicens.*

C. III. ¶ *Delictum personam in damnum ecclesie converti non potest.*

Si *g* Episcopum talem culpam admisisse constitueris (quod abfit) ut constet eum non irrationabiliter fuisse depositum, eadem ejus depositio confirmetur, & ecclesie res suae omnes restituantur, quae ablatae claruerint, quia delictum personae in damnum ecclesie non est convertendum. Si enim, ut dicunt, Cornificius defunctus est, ab herede ejus, quae iniuste ab illo ablatae sunt, sine excusatione reddantur.

C. IV. ¶ *In personam delinquentis, non in facultate ejus ultio procedat.*

Idem Petro Subdiacono *lib. 1. epist. 42.*

Cognovimus *h*, quod si quis ex familia culpam fecerit ecclesie *i*, non in ipsum: sed in ejus substantiam *k* vindicatur. De qua re precipimus, ut quisquis culpam fecerit, in ipsum *l* quidem, ut dignum est, vindicetur, à communione *2* autem ejus omnino abstinetur.

1 ¶ *Ecclesie* Haec vox abest à plerisque, vetustis Gratiani editionibus & duobus epistolarum B. Gregorii (quomodo sit in impresso) & Ioanne Diacono & Ivone.

2 ¶ *A communione* Sic etiam legitur in Frobeniana editione operum B. Gregorii: sed in ceteris editionibus, & apud Diaconem & Ivonem, à commodo, quae vox in epistola saepe repetitur ad significandas facultates ipsas. Quare haec statim subduntur, nisi forte parum aliquid, quod in usu executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere possit.

a Et in Afric. c. 57. b Poly. l. 3. tit. 12. Bar. l. 1. c. 70. Ivo p. 3. c. 177. c al. *firmant*. d al. *judicium*. e Bar. l. 1. c. 145. Ivo p. 3. c. 217. f al. *Primates dederunt*. g 2. 3. 7. inprimis. h al. *autem Episcopum*. i Ioanni Dia. in vita d. 22. m. 62. Ivo p. 16. c. 81. j al. *ipso*. k al. *substantia*. l al. *ipso*.

C. V. ¶ *Res eorum qui ex clero labuntur simul cum ipso monasterio tradantur.*

Idem in eadem epistola.

De a lapsis sacerdotibus, vel levitis, vel quolibet ex clero observare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione misceraris, sed pauperima regularia monasteria require, quae secundum Deum vivere sciuntur, & in eisdem monasteriis ad penitentiam lapsos trade: ut res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere penitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correctione eorum sollicitudinem gerunt. Si vero parentes habent, res eorum legitimam penitentibus dentur: ita tamen, ut eorum stipendium, quia penitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui vero ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel heredes, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in penitentiam volumus; sed res eorum ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant, unde ad penitentiam *e* subsistant: ne, si nudentur, laici in quibus dati fuerint, onerosi sint.

C. VI. ¶ *Inutilis sacerdos ecclesiam suam dignitate non privat.*

Item Leo quartus d. Carolo Regi.

Si *e* fortassis (quod non credimus) apud vos inutilis iudicamur, ecclesia tamen, cui permittente Dominus praesumus, non inutilis, sed caput, principumque omnium merito simul ab omnibus vocatur.

C. VII. ¶ *Possessiones monasterii pro peccato Abbatis Episcopo tollere non licet.*

Item in Moguntinensi concilio.

Episcopo *f* non licet possessionem monasterii tollere, quamvis Abbas peccaverit, sed subiciat *i* eum potestati Abbatis alterius monasterii.

1 ¶ *Subiciat* Apud Burchardum & Ivonem legitur, mittat eum in aliud monasterium in potestatem alterius Abbatis.

C. VIII. ¶ *Qua sacerdos dederunt, subsequentes Pontifices nullatenus auferre praesument.*

Item Gelasius.

Illud *g* statuendum censuimus, ut quascunque insufficientias clericis, aut sibi servientibus de rebus ecclesie in usum, aut de propriis in proprietatem praecedentes dederint sacerdotes, subsequentes Pontifices nullatenus auferre praesument. Si quid tamen culpa extiterit, pro qualitate personarum, vel regula praecedentium canonum in persona habeatur, non in facultate distinctam.

Sic ergo delictum personae in damnum ecclesie converti non potest, quia procurator conditionem ecclesie petens facere meliorem, non deteriorem: si peccato Abbatis possessiones monasterii auferre non licet, quomodo delictum Episcopi vertetur in damnum ecclesie, ut inde detrimentum causa sua patiat? Sed detrimentum tale pati non potest accipiendum, ut ecclesia suo iure privetur, sed parum, quia clericis coram suo iudice stantibus, Episcopus iaculis, & per injuria illa multabitur, si propria habuerit.

QUESTIO VII.

Quod autem ecclesiam de manu laicorum nec Abbati potest accipere liceat, omnium canonum testatur auctoritas. Generaliter enim in ecclesia, quam res ecclesiarum in

a Anselm. l. 1. c. 1. Ivo p. 6. c. 380. & p. 15. c. 20. b al. *firmant*. c al. *penitentia*. d fortassis, verius. e Ivo p. 3. c. 21. f Bar. l. 1. c. 82. Ivo p. 7. c. 206. g Anselm. l. 1. c. 172. Episcopo

Episcoporum potestate consistunt. Laici autem nec sua, nec Episcoporum auctoritate decimas, vel ecclesias possidere possunt. Unde Episcopi sine beneficio, sive pretio ecclesias, vel decimas laici dederint, damnati sunt, domum negotiationis, & speluncam latronum faciunt. Vide part. 1. de usuris cathedra à vatu fidelium segregati, atq; no vntes à Domino a flagellabuntur.

C. I. ¶ Decima à laici non possideantur.

Unde Gregorius VII. ait in concilio Lateranensi cap. 7. lib. 6. regesti.

Decimas b, quas in usum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, à laicis possideri apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi ecclesie reddiderint, sciant si sacrilegii etim committere, & æternæ damnationis periculum incurere.

Oportet autem i. congruentius, nos decimas & primitias, quas iure sacerdotum esse sanimus, ab omni populo accipere: quas fideles Domino precipiente offerunt, iuxta illud vaticinium Malachie. e. Prophete. [Infecte omnes decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea.] Has verò decimas sub manu Episcoporum fore censemus: ut ille, qui ceteris præest, omnibus iuste distribuat, nec cuiquam persona honorabilius exhibeat, unde alii serupulose corde moveantur: sed sint omnia communia: quia inhoneste videtur, ut alii sacerdotes habeant, alii verò detrimentum patiantur: sed licet una est fides catholica, ut necesse est, ut ille qui provisor est loci, quamvis multæ sint ecclesie, omnibus tamen fideliter distribuat.

¶ Et Canon septimus concilii à Gregorio VII. Romæ in Laterano habiti anno Domini 1078, quod habetur libr. 6. regesti ejusdem Gregorii. Eundem canonem reperit Innocentius II. in concilio à se Romæ habito, cap. Virunque concilium extat in bibliotheca Vaticana.

¶ Oportet autem] Que sequuntur usque ad finem, in nostro concilio, neque in Polycarpo, aut à Anormia, neque apud Anselmum habentur.

C. II. ¶ De eodem. PALEA.

Unde Urbanus II.

Congregato d apud Claramontensem urbem multorum Episcoporum synodali conventu, proposita nobis est à quibusdam eorum quæstio de ecclesiis, vel de ecclesiasticis possessionibus à clericis vel monachis usque in presentiarum, inconsultis Episcopis, acquisitis. Nos autem uti saniori consilio eorumdem Episcoporum, descendentes pro tempore, providentesque ecclesiastica paci, vel quia aliter absque inevitabili scandali periculo huiusmodi quæstio non poterat procedere, Apostolica auctoritate decrevimus, ut ea, quæ à clericis vel monachis, vel à quibuscunque personis, prout potuerint, usque hodie fuerint acquisita, rata perenniter, & inconcussa permanent: hoc tamen tenore, ne in posterum inconsultis Episcopis talia præsumant.

¶ Caput hoc in concilio Vrbanani non est inventum. Habetur autem in prima collectione Decretalium Bernardi Papiensis, tit. de capolu monachorum, ex eodem Urbano citatum.

C. III. ¶ De eodem.

Item Gregorius VII.

Pervenit e ad nos fama sinistra, quòd quidam Episcoporum non sacerdotibus propriae diocesis, decimas atque Christianorum oblationes conferant, sed potius laicis personis, militum videlicet, sive servitorum, vel (quod gravius est) etiam consanguineis. Unde si quis amodo Episcopus inventus fuerit hujus divini

a Marb. 21. b Polyc. 13. tit. 11. Ans. lib. 3. c. 55. Pann. 13. c. 145. Deudal. 13. c. Mal. 9. d In collect. 1. c. de capel. 1000. e Sup. 1. g. s. perveni. Polyc. 13. tit. 11.

præcepti transgressor, inter maximos hæreticos & antichristos non minimus habeatur. Et sicut Nicæna synodus de Symoniacis censuit, & qui dat Episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, sive pretio, sive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur.

¶ In vulgatis codicibus huc capiti erat præpositum nomen Palea: sed habetur in omnibus manuscriptis. Refertur autem planè eisdem verbis 1. q. 3. perveni, & de eo ibi notatum est. In Polycarpo positum est longe copiosius, & citatur ex concilio Africano.

C. IV. ¶ Fideliter decimas das, qui omnium suorum decimas solvit.

Item Ambrosius in sermone quadragesimo, cuius initium [Ecce nunc tempus.]

Quicumque recognoverit a in se, quòd fideliter non dederit decimas suas, modò emendet, quod minus fecit. Quid est fideliter decimas dare? nisi ut nec pejus, nec minus aliquando Deo offerat, aut de grano suo, aut de vino suo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de orto, aut de negotio, aut de ipsa ventione sua.

¶ In sermonibus sæpe citatis, qui B. Ambrosio inscripti in bibliotheca Vaticana, & monasterii Mediolanensis servantur, sermone primo de Quadragesima, habetur hoc capitulum.

C. V. ¶ Excommunicentur qui sacerdotibus decimas dare nolunt.

Item ex concilio Rothomagensi.

Omnes b decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur ab oves i, & oves, & capra, quæ sub pastoris virga transcunt; quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. [Si quis mutaverit, & quod d mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur.] Sed quia modò multi inveniuntur, decimas dare nolentes; statuimus, ut secundum Domini nostri præceptum admonentur semel, & secundò, & tertio. Qui si non emendaverint, anathematis vinculo feriantur, usque ad satisfactionem & emendationem congruam.

¶ Hic etiam auctoritate veterum codicum indultum est nomen Palea.

¶ Boves] Hac usque ad versic. sed quia, in aliquos vetustis codicibus non habentur. Sunt tamen etiam apud ceteros collectores.

C. VI. ¶ Veterum exemplo decima solvuntur.

Item ex concilio Moguntinensi.

Decimas e Deo, & sacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, & Iacob promissis insinuat: deinde lex statuit, & omnes sancti doctores commemorant.

¶ Non autem decima sunt redimenda à populo, si aliter dare eis noluerint.

C. VII. ¶ Decima non sunt à populo redimenda.

Unde in eodem concilio legitur.

Decimas f, quas populus dare non vult, nisi quolibet munere ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum est, ne fiat.

¶ Burchardus & Ivo citant ex concilio Mediomatrici. Habetur in Capitularibus lib. 3. cap. 46. & in legibus Longobardicis lib. 3. tit. de decimis.

a al. recognovit. b Burchard. lib. 3. cap. 130. Ivo p. 3. cap. 196. Pannor. 1.2. cap. 58. Levitic. 27. c omnium decimarum bovis & ovium, &c. d al. & quod mutat, & quod mutatum est. e Burch. 13. c. 133. Ivo p. 3. c. 159. Pann. 1.2. c. 60. Lib. 3. Capit. c. 46. & in leg. Longobard. lib. 3. tit. de decimis. f Burch. 13. cap. 200. Pannor. 1.2. cap. 62.

C. XIII. *¶* Excommunicationi subiacet, nec investituræ sumat fructum, qui de manulaci ecclesiam suscipit.

Idem ibidem, cap. 3.

Quoniam a investituræ ecclesiarum contra statuta sanctorum Patrum à laicis personis in multis partibus cognovim fieri, & ex eo plurimas perturbationes in ecclesia (inò minam sanctæ religionis) oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur, decernimus, ut nullus clericorum investituram Episcopatus, vel Abbatiz, vel ecclesiarum de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus laici personæ, viri vel feminæ suscipiat. Quod si præsumperit, recognoscat investituram illam Apostolicam auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subiacere.

C. XIV. *¶* De eodem.

Item ex Canone Apostolorum 31.

Si quis Episcopus secularibus potestatibus usus, ecclesiarum per ipsos obtineat, deponatur, & segregetur, omnesq; qui illi communicant.

¶ De hoc canone notat ut supra. distinct. 89. omnis electio. in vers. sequitur.

C. XV. *¶* De eodem.

Item ex Chronico Anastasii bibliothecarii.

Sancti Theſſalonicensis Episcopo communicante ob meſum Imperatoris Anastasii Timotheo Constantinopolitano Episcopo, quem concilium Chalcedonenſe anathematizaverat, quadraginta Episcopi Illyrici & Græci convenientes in unum, per professionem in scriptis factam, ut à proprio metropolitano, discesserunt ab eo, & Romam mittentes, Romano communicare in scriptis professi sunt. *¶* paulo post. d. **C.** Cum i Diſcorus (suus) manus impositionem accepisset, receſſerunt multitudines populorum e, dicentes, quia nisi secundum quod sanctorum continent Apostolorum canones fiat, non recipietur Episcopus. Principes enim in thronizaverant eum.

Caput hoc acceptum est ex Chronico Anastasii bibliothecarii, in quo de Anastasio Imperatore narrat: multaq; ex ipſo originali sunt emendata.

C. Cum Diſcorus] Hac est altera electio à priore, & ipsa ſancti canonis, & potestate laica: nam prior est Timothei ad ſedem Constantinopolitanam: hæc vero poſterior Diſcori junioris ad Alexandriam. Vtrazq; vero à bibliothecarii copiose exponitur.

C. XVI. *¶* Excommunicetur qui per laicos ecclesias obtinet.

Item Paschalis Papa II.

Si quis clericus, Abbas vel monachus per laicos ecclesias obtinerit, secundam sanctorum Apostolorum canones, & Antiocheni concilii capitulum, excommunicationi subiacet.

¶ Caput hujus & sequentiſus est in fragmento manuscriptorum concilii apud Guardespallum à Paschali habiti anno Domini 1116. quod in bibliotheca Vaticana ſervatur. Noverunt etiam Gen. 36. narrat Paschalis, apud Trevis concilium habuisse: ubi inter multa ſententiarum de libera poſteriorum electione, & de coerenda laicorum in ecclesiasticis dignitatibus præſumptione juxta prædeceſſorum ſuorum decreta promulgavit.

C. Antiocheni] In concilio Antiocheno nihil expreſſe ſtatuitur contra eos, qui per laicos obtinent dignitates ecclesiasticas. Verum cap. 23. præcipitur, ut in Episcopo eligendo ſervetur juſtitia: nempe ut non eligatur Episcopus, niſi ſine ſynodo & poſtquam Episcopus: quibus verbis laici videntur excludi. In ſynodo

a Poly. lib. 2. tit. 4. Anſ. l. 6. c. 75. b Diſt. 89. omnis electio. Deſiderii part. 1. Buch. lib. 3. cap. 109. Ivon. 3. c. 85. & part. 5. c. 119. c qui. orig. d Deſiderii part. 1. e alii. rufficorum.] orig. f Can. Apſt. 31.

autem Nicæna ſecunda, cap. 3. repetitur, & confirmatur Canon Apoſtolorum.

C. XVII. *¶* Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui manus imponit, communione privetur.

Idem.

Conſtitutiones ſanctorum canonum ſequentes ſtatui- mus, ut quicumque clericorum ab hac hora in antea investituram ecclesiarum vel ecclesiasticarum dignitatis de manulaci accepit, & ipſe, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubiacet, & communione privetur.

C. XVIII. *¶* De eodem.

Idem.

Nullus a laicorum ecclesias, vel ecclesiarum bona occupet, vel diſponat. Qui vero ſecus egerit, juxta beati Alexandri i capitulum ab ecclesiarum liminibus arceatur.

C. Alexandri] In epistola Alexandri Pape primi nihil legitur, quod ad hanc rem pertineat. Verum in epistola Alexandri II. in qua ſynodum à ſe habitam repetit (quæ epistola ex vetuſto codice deſcripta, Romam ex Hiſpania miſſa eſt) hæc inter alia habetur. Decimæ & primitiæ, ſeu vivorum & mortuorum oblationes ecclesiis Dei fideliter reddantur à laicis; & ut indiſpoſitione Episcoporum ſint: quas qui retinuerint, à ſanctæ ecclesiarum communione ſeparentur. quod ſerè eſt idem cum c. præcipimus. ſup. ead. q. 2. ex Nicolao II.

C. XIX. *¶* De eodem.

Idem.

Sicut Domini veſtimentum ſacrum non eſt, ſed de eo ſortiti ſunt, ita nec ecclesia ſcindi debet, quia in unitate tota conſiſtit. In poteſtatem ergo proprii Episcopi ecclesiarum reducantur, & ab ipſo (ſicut ſacris canonibus cautum eſt) ordinentur. Alioquin & ecclesia ipſa, & clerici earundem divinis deſtituantur officiis.

C. XX. *¶* Nullus clericus per laicos ecclesiam obtineat.

Item Alexander Papa II.

Per laicos nullo modo quilibet clericus vel Presbyter oblineat ecclesiam, nec gratis, nec pretio. Nullus habitum monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens, ut Abbas fiat. Nullus Presbyter duas habeat ecclesias.

¶ Habetur in eadem epistola Alexandri II. paulo ſuperius in c. nullus laicorum. citata. Nam ſtatim poſt ver. ſeparantur, ſequitur, & ut per laicos, &c.

C. XXI. *¶* Singuli Episcopi ſuos habeant economos.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 26.

Quoniam in quibusdam ecclesiis, ut rumore comperimus, præter economos, Episcopi facultates ecclesiasticas tractant, placuit omnem ecclesiam habentem Episcopum, habere economum de clero proprio, qui diſpenſet res ecclesiasticas ſecundum ſententiam proprii Episcopi: ita ut ecclesiarum diſpenſatio præter teſtimonium i non ſit: & ex hoc diſpergantur ecclesiasticæ facultates, & ſacerdotio maledictionis & derogatio procuretur. Quod ſi hoc minime fecerit, divinis conſtitutionibus ſubiacet.

C. Teſtimonium] In vulgari ſequitur, Episcopi, quæ vox indulta eſt auctoritate manuſcriptorum, & originali ex verſione Dionyſii quæ concordat cum præſa, & Græciſ verbis. Alia etiam nonnulla ſunt emendata.

C. Maledictionis] Græce eſt, *ἡ ἐπιτίμια τῆς ἐκκλησίας*. Quod in præſa verſione eſt, & ſacerdotali dignitati obreſtatio generetur.

a Poly. cap. lib. 2. tit. 4. b Diſtinct. 89. quia in quibusdam. Anſelm. lib. 6. cap. 143. c alii. non per.] dicitur ἐπιτίμια. ſine economis.

C. XXII. ¶ Laici non sunt constituendi economi, sed ex proprio clero eligendi. Item ex concilio Hispalensi II. cui interfuit Isidorus, cap. 9.

IN nona actione didicimus quosdam ex nostro collegio contra mores ecclesiasticos, laicos habere in rebus divinis constitutos economos. Proinde pariter tractantes eligimus, ut unusquisque nostrum secundum Chalcedonensium & Patrum decreta, ex proprio clero economum sibi constituat. Indecorum est enim laicum vicarium esse Episcopi, & saeculares in ecclesia iudicare. In uno enim eodemque officio non debet dispar esse professio. Quod etiam in lege divina prohibetur, dicente e Moyses [Non arabis in bove simul & asino:] id est, homines diversa professionis in officio uno non sociabis. Unde & oportet nos & divinis libris, & sanctorum Patrum obedire praeceptis, constituentes, ut hi, qui in administrationibus ecclesie Pontificibus sociantur, discipulare non debeant, nec professione, nec habitu. Nam coherere & conjungi non possunt, quibus & studia, & vota diversa sunt. Si quis autem Episcopus posthac ecclesiasticam rem, aut per laicalem procuratorem administrandam elegerit, aut sine testimonio economi gubernandam crediderit, verè ut contemptor canonum, & fraudator ecclesiasticarum rerum, non solum Christo de rebus pauperum iudicabitur reus, sed etiam concilio manebit obnoxius.

C. XXIII. ¶ Non habeat laicus aliquid statuenti in ecclesia facultatem. Item in synodo Romana tertia Symmachi Papae, cap. 3.

NON de placuit laicum statuendi in ecclesia (præter Papam Romanam) habere aliquam potestatem: cui & obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi.

C. XXIV. ¶ Ecclesiasticas facultates laici disponere non possunt. Item ibidem Eulalius f. Episcopus Syracusanus ecclesia dixit.

LAICI & quamvis religionis, nulla de ecclesiasticis facultatibus & aliquid disponendi legitur attributa facultas.

¶ Facultatibus. Antè legebatur, dignitatibus. Eminentum est ex originali, (ut supra dist. 96. bene quidem.) epistola Stephani primi, & decreto Paschalis II. manuscripto: quibus locis hoc idem reperitur.

C. XXV. ¶ Laicus sacrilegium habetur, qui dispositionem, vel dominationem rerum ecclesiasticarum usurpat. Item Calixtus Papa.

SI quis Principum vel aliorum laicorum dispositionem seu dominationem & rerum sive possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus iudicetur.

¶ Inter decreta Calixti, ex quo citatur, non est inventum. Habetur in decreto Paschalis II. manuscripto, cap. 5. sed non est mutatum nomen Calixti: quia Pontifices isti, qui visum seve temporibus fuerunt, frequenter eadem decreta suorum antecessorum repetebant.

C. XXXVI. ¶ In ecclesia, quam quis aedificat, nihil sibi praeter ceteris vindicet. Item Gelasius Papa Senecioni Episcopo.

PLAUS mentis amplectenda devotio est, qua se & Julius nobis in re Juliana I sui juris fundasse per-

a Burch. lib. 1. cap. 89. Ivo p. 5. c. 195. b Cap. proximo superiore. c Deut. 22. d Sup. dist. 96. bene quidem. Deused. p. 1. & 4. Anf. l. 3. c. 9. e al. quos. f Et epist. 2. Stephani l. c. 9. & in decreto Paschalis II. manuscripto. g Poby. l. 6. tit. 1. Deused. p. 4. h al. donationem. i Anf. l. 5. c. 9. k al. Senitus. l al. Iurimiana.

hibetur ecclesiam, quam in honorem sancti Viti confessoris eius nomine cupit consecrari. Hanc igitur, frater charissime (si ad tuam diocesim pertinere non ambigo) ex more convenit dedicari, collata primitus donacione solenni, quam ministris ecclesie destinasse se praefati moneris restator oblator, sciturus sine dubio praeter provisionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil inde se proptii-juris habiturum.

C. XXVII. ¶ De eodem. Idem.

RIGENTUS vero & petitoria nobis infirmatione suggestit, in re sua, quod Sextilianum vocatur, basilicam se sanctorum Michaelis Archangeli, & Martini confessoris pro sua defensione & fundasse. Et deo, frater charissime, si ad tuam pertinet parochiam, benedictionem supra memoratae basilicæ solenni veneratione deprecari. Nihil tamen sibi fundator ex hac basilica noverit vendicandum, nisi processionis aditum qui Christianis omnibus in commune debetur.

C. XXVIII. ¶ De eodem. Item Clemens episcopus ad Iacobum.

ECCLESIAS de per congrua & utilia facite loca, quae divinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotibus divinis orationibus. Deo dicatos ponit, quos ab omnibus venerari oportet, & non à quoquam gravari.

¶ Et in singulis. Aditum sunt hoc usque ad vers. quod ex Originali.

C. XXIX. ¶ Laici Presbyteros de ecclesia non eiciant. Item Leo IV. e. Caroli Regi.

CONTRA sanctorum Patrum censuras videtur exire, si secularis vel laicus Presbyteros ab ecclesia, in quibus tempore ordinationis eorum nominati: vel introducti fuerint, videtur & expellere. Si vero fundator ecclesiarum ad inopiam vergere coeperit, ab eisdem ecclesiis temporalis vitæ suffragia percipiant.

¶ Nominati. In vestris exemplaribus, & apud nos legitur, denominati. ut significet recitationem nominis eius, quod promovebatur. & ecclesiae, ad quam ordinabatur: de qua dictum est supra dist. 70. c. neminem. Eant autem hic canonice scriptae & institutae ad aliam ecclesiam, & non simpliciter nominatis peritator glossa accipit.

C. XXX. ¶ Fundator ecclesiarum, si inopiam percipit, ab usum alimentum accipiant.

Unde in Toletano concilio IV. c. 37. legitur.

QUIENQUE fidelium devotione propria de facultatibus suis ecclesie aliquid contulerint, si forte ipsi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant.

Si ergo ecclesiasticas facultates dispensandi potestatem non habent laici, multo minus ecclesias ipsas quibuslibet ad vendendum committere, vel alio auferre valent. ¶ Hic autem distinguendum est quod iura fundatorum ecclesiarum in eis habeant, vel quid non. Habent ius providendi, & consulendi, & favorem intendendi, sed non habent ius vendendi, vel donandi, vel utendi, sanquam proprias.

C. XXXI. ¶ Haeredes eius qui ecclesiam construxit & ipsi pro ea sollicitudinem gerere debent.

Unde in Canonibus invenitur concilio Toletano IX. c. 1.

FILII vel nepotibus, ac honestioribus propinquis & ius, qui construxit vel ditavit ecclesiam, licitum sit hanc bonae intentionis habere solertiam, ut si sacerdos

a Poby. lib. 3. tit. 12. Anf. l. 5. c. 11. b al. qua. c al. devotione. d De conf. dist. 1. ecclesiar. e al. tertium. f Deused. p. 4. Ivo p. 3. c. 102. g al. miscetur.

tem seu ministrium aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commotionis honesta conventionione compellant, aut Episcopo vel iudici corrigenda denuntiant. Quod si talia Episcopus agere tenet, metropolitano eius hæc infamare procurent. Si autem metropolitano talia gerat, Regis hæc auribus intimare non differant. ¶ Ipsis tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat quasi juris proprii potestatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quancumq. præsumere: sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere, quod aut nullam a noxam operatio nocens attingat, aut multam b, vel aliquam partem salutaris mercedis c assumat. Si quis vero deinceps hæc monita temerare præsumperit, & male rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuæ sententiam sustinebit.

C. XXXI. ¶ *Fundatores ecclesiarum ordinandos in Episcopo offerant.*
Item ex concilio Toletano 9. cap. 2.

Decimas, ut quædam fundatores ecclesiarum in hæc vita superfluitate extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis eidem ipsi offerant Episcopis ordinandos i. Quod si tales forsitan non inveniantur ab eis, tunc quos Episcopus loci probaverit Deo placitos, sacris cultibus instruat, cum eorum convenientia servituros. Quod si spreto 2. eisdem fundatoribus, rectoribus eidem præsumperit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verendum suam alios in eorum loco (quos si eidem ipsi fundatores condignos elegerint) ordinari.

¶ *Ordinandos] Quæ sequuntur usq. ad vers. Quod si spreto. addita sunt ex ipso concilio.*

¶ *Spreto] Sic etiam legitur in codice Lucensi regio: sed in concilio editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, Quod si superstitibus.*

C. XXXIII. ¶ *A Domino constructoris monasterium non est auferendum.*
Item ex Romana synodo Eugenii II. & Leonis IV. c. 21.

Monasterium vel oratorium canonicè constructum à Domino constructoris eo d invito non auferatur, licet quæcunque Presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius diocesis eum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare.

C. XXXIV. ¶ *De eodem.*

Item Gregorius Papa lib. 7. indist. 1. Secundino Episcopo Taurominiensi.

Rationis oratio non patitur, ut monasterium contra voluntatem fundatorum ab eorum dispositione ad arbitrium suum quis debeat vindicare.

¶ *Apud Anselmum & in Polycarpo hoc eodem modo habetur. In ipsa autem epistola penderatio ex superioribus, & sic legitur: Quæstionis ordo non patitur, ut monasterium ipsum, & maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione ad arbitrium suum præsertim laica persona subducatur, aut aliquid sibi in id jus debeat vindicare. Et communi, ab eorum dispositione, significat monachos, de quibus supra dixerat.*

¶ *Providentia tamen & admonitione Episcopi à fundatoribus ecclesie honorari debent.*

C. XXXV. ¶ *Episcoporum providentia à fundatoribus ecclesie honoratur.*
Unde Gregorius.

Considerandum f. est de ecclesiis, quæ inter coheredes divisa sunt, quatenus si secundum providen-

tiam & admonitionem Episcopi coheredes eas voluerint tenere & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, in Episcopi potestate maneat, utrum eas consistere permittat, aut reliquias inde auferre velit.

¶ *In capitularibus, & legibus Longobardicis, & apud Burchardum & Ivonem, qui & ipsi citant in decretis Gregorii Papæ, sic habetur. De ecclesiis, quæ inter coheredes divisa sunt, considerandum est, quatenus, &c. quæ quoniam sententiam clariorem reddunt, usque sunt addenda, alio tamen ordine, ne vulgatum capitul. initium mutaretur. Antea legebatur, Considerandum est, quatenus, &c.*

¶ *Honorare] In vulgatis Longobardicis est, honores faciant.*

C. XXXVI. ¶ *Reliquias auferantur ecclesiis, si plures hæredes de eis contendent.*

Item ex concilio Triburienfi 41. c. 32.

Si plures hæredes contenderint de communi ecclesia, auferri jubeat Episcopus reliquias sacras, & ecclesiam claudi, donec communi consensu, & consilio Episcopi statuatur ibi Presbyterum, & unde vivat.

¶ *4 pars: Ut ergo ex his auctoritatibus colligitur, de manus laicorum ecclesia recipienda non sunt, nisi cum consensu Episcoporum, juxta illud concilii Moguntini primi c. sub Carolo, cap. 7.*

C. XXXVII. ¶ *Non liceat laici Presbyteros de ecclesia ejicere.*

Laici d. Presbyteros de ecclesiis non ejiciant, neque e in eis constituant sine consensu Episcoporum suorum.

C. XXXVIII. ¶ *Abique Episcoporum consensu laici Presbyteros de ecclesiis non ejiciant.*

Item ex concilio Colonienfi II. c. 42.

Inventum f. est, quod multi, arbitrii sui temeritate, &c. (quod est gravius) ducti cupiditate, Presbyteris quibuslibet absque consensu Episcoporum ecclesias dant, vel auferunt. Unde oportet, ut canonica regula servata, nullis absque consensu Episcopi sui cuilibet Presbytero ecclesiam det: quam si justè adeptus fuerit, hanc non nisi gravi culpa sua, & coram Episcopo canonica severitate amittat.

¶ *Sicut ergo auctoritate Hieronymi decimas male possessas à laicis, Episcopo consentiente licet monachis de manus laicorum recipere, & eas perpetua stabilitate tenere; sic & ecclesie à laicis male detentas cum consensu Episcoporum licet monachis ad ordinandum accipere, & eis in perpetuum providere.*

C. XXXIX. ¶ *Si sine voluntate Episcoporum decimas vel ecclesie à laicis monachis non suscipiant.*

Unde Urbanus 8. Papa II.

Decimas & ecclesie à laicis monachi non suscipiant, absque consensu & voluntate Episcoporum. Quod si aliter præsumptum fuerit, canonice ultionibus subjaceant.

C. XL. ¶ *Nulli liceat in jus suum monasterium convertere, nisi tamen ad ordinandum tradere: illud valet.*

Item ex decreto Sylvestri 6. Papæ.

Nemini i. Regum aut cuiquam hominum in proprium & jus liceat monasterium tradere, nisi ad aliud monasterium, vel commutare, nisi cum alio mo-

a Sed ibi copiosius. b Anselm. l. 3. c. 71. Burch. l. 3. cap. 40. c Et simile, cap. 42. ex concilio Mediomatensis, atque. lvo part. 3. c. 46. In c. l. 1. c. 83. d Burch. l. 3. c. 111. Pann. l. 2. c. 47. lvo p. 3. c. 37. e al. neque constituit. f Burch. l. 3. c. 112. lvo p. 3. c. 38. Pann. l. 2. c. 46. g sup. ead. q. 2. c. ult. h al. Silvere. In Cap. l. 5. c. 23. i Polyc. l. 3. tit. 12. Burch. l. 3. tit. 12. lvo p. 3. c. 27. Ansel. l. 3. c. 99. h al. proprium licet.

nafterio, vel quocunque commercio a vendere i. Quod si factum fuerit, non valebit, sed ipsum monasterium in pristinum reformetur statum.

In capitularibus sic habetur. Nemini Regum, aut cuiquam hominum liceat monasterium tradere, vel commutare, vel quocunque commercio vendere.

Vendere In locis indicatis haec sequuntur. Hoc etiam divina, & Apostolica, atque canonica sub anathematis poena sanxit auctoritas.

C. XL. Episcopi & fratrum consilio monasterium ad meliorandum alii supponere nullo modo prohibeatur.

Item ex decreto Bonifacii.

Si quis vult monasterium suum ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi & fratrum suorum: & dimittat Presbyterum in priori loco ad ministeria ecclesiarum.

C. XLII. Publica penitentia subijciatur, qui circumveniendo aliquos tondere presument.

Item ex concilio Moguntinensi.

Constituit sane sacer iste conventus, ut Episcopi, sive Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumveniendo tonderent, & res eorum tali persuasione surripuerunt, penitentia canonice, utpote turpis lucri sectatores, subiaceant. Hi vero qui illecti comam deposuerunt, in eo quod ceperunt, perseverare cogantur: res vero eorum haeredibus reddantur.

Capit hoc a Burchardo etiam & Ivone recitatur ex Moguntino, & multo plenius, eodemque plane modo, quo nunc legitur in Cabilon. 2. c. 7.

C. XLIII. Sine voluntate fratrum aliquem de suo propinquis Abbas sibi substituere non valet.

Item ex concilio f. Toletano.

Congregatio debet sibi eligere Abbatem post Abbatem sui mortem, vel eo vivente, si ipsi discesserit vel peccaverit. Episcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco suo. Ipse autem non potest alium ordinare de suis propinquis vel amicis sine voluntate fratrum.

CAUSA XVII.

Vidam Presbyter infirmitate gravatus fieri velle monachum dixit: ecclesiam & beneficium in manu advocati renunciavit. Postquam convalescit, mox se futurum monachum negavit, & ecclesiam & beneficium reposuit.

- 1. Hic primum queritur, utrum reus voti tenatur, an liceat ei a proposito suo cordis discedere.
2. Secundo, an ecclesia & beneficium ei reddenda sint, qua prius libera voluntate reseravit.
3. Tertio, si contraxisset eum se & sua monasterio tradidisset, an licentia Abbatis liceret ei ad propria h. redire.
4. Quarto, si sine licentia Abbatis retrò abierit, an sua sibi ab Abbate reddenda sint.

QUESTIO I.

Quod a voto discedere non liceat, multo auctoribus probatur. At enim Propheta: i. [Vovete, & reddite Domino Deo vestro.]

a al. commento. b al. commodo. c Polyb. 23. tit. 12. Burch. l. 9. c. 26. Ivo p. 3. c. 31. d In Cabilon. 2. c. 7. 20. q. 3. constituit. e Burch. l. 8. c. 93. Ivo p. 3. c. 111. f al. ex eodem. g Moguntino. h Burch. l. 8. c. 86. Ivo p. 7. c. 104. h al. priora. i Psal. 71.

C. I. Quae Deo voverunt, necessario reddantur. Item Augustinus.

Sunt quaedam, quae etiam non voverentes debemus: quaedam etiam, quae nisi voverimus, non debemus: sed postquam ea Deo promittimus, necessatio reddere constringimur.

Huius capituli ipsa omnino verba non sunt inventa apud Augustinum, sed ferè eadem habentur apud Castodorum in Psal. ad vers. vovete, quem citat glossa ordinaria ad eum locum.

C. II. De eodem. Item Hieronymus a.

Voverentibus b virginitatem non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est.

C. III. Dignus est supplicio, qui seipsum Deo subtrahit a voto resistent.

Item Gregorius in regestis lib. 1. epist. 33. ad Venantium.

Nanias & pecunias Deo voverat, quas post diaboli victus persuasionem subtraxit. Sed qua morte multatus est, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos Deo abstulit, considera quanto periculo in divino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed a temetipsum, Deo omnipotenti (cui te subonachali habitu devoveras) subtraxisti.

C. IV. Ante Dei oculos cadunt, qui bonis, qua concipiunt, agere recusant.

Idem super Ezechielem, lib. 1. homil. 1.

Qui bona agunt, si meliora agere delibitant, & post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseverent, in conspectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione. Item paulo superius. Sunt qui cuncta relinquere, & Dei servitio se subdere, & frano caliditate se restringere delibitant: sed cum post caliditatem atios cecidisse concipiunt, se retrahendo, meritum perdunt.

Si ergo post votum quisque necessario cogitur sibi, quod voverit, si voveritibus non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est: patet, quod sacerdos iste ad executionem sui voti cogendus est: & non solum non fieri, sed etiam velle monachum non fieri, sibi damnabile est. Quod vero inter voverentes iste computandus sit, patet ex verbis Augustini e, dicentes: [Dixi confitebor, &c.] Magna pietas Dei est, ut ad solam promissionem peccata dimittat. [Non enim pro opere reputatur.] Sicut ergo Propheta inter voverentes reputatur, quia dixit, Ego confitebor; sic iste inter eosdem computandus est, quia dixit, fiam monachus. Huic ita responderet. Aliud est propositum corde concipere, & etiam ore enuntiare, aliud est subiugandi obligatione se reum voti facere. Quia 1 ergo iste propositum suum ore simpliciter enuntiauit, non autem monasterium, aut Abbatem tradidit, nec promissionem scripsit, nequaquam reus consideratur.

Quia ergo In plerisque vetustis exemplaribus haec est ratio questionis secunda.

QUESTIO II.

C. I. Non cogitur aliquis in monasterium manere, nisi professionem fecerit in manu Abbatis.

Unde Alexander Papa secundus ait.

Gonsaldus f Presbyter quondam in infirmitate fervore passionis pressus, monachum se Deo promissit: non tamen monasterio, aut Abbati

a Aug. de bono viduitatis, capit. 9. & glossa ord. ad c. 21. Item b sup. dist. 27. voverentibus, inf. 27. quest. 1. nuptiarum. Secundo dist. 27. c. Al. 3. d Sensus summatione reddidit. c Burch. 4. dist. 16. Ang. Castodorum, & glossa ordin. in Psal. 31. infra de penitentia, dist. 1. cap. 5. f Ivo p. 8. cap. 426. & cap. 501. Pagan. lib. 3 cap. 183. se usq.